

Stabilita ES

Sít'ový simulátor

MODES

Ing. Karel Máslo, CSc.

odd. Analýz PS

Přednáška ZČU Plzeň

27.11.2015

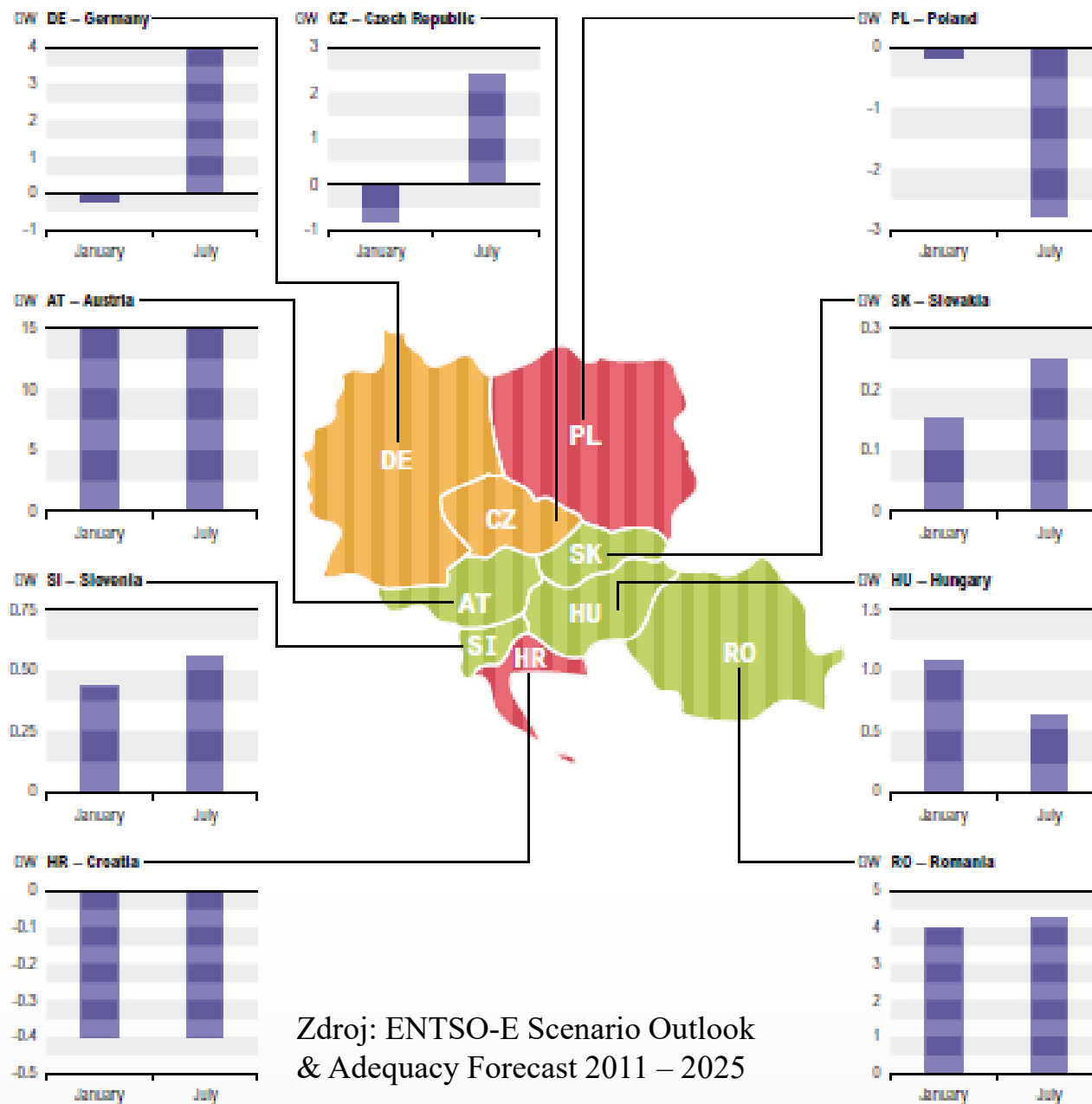
Obsah přednášky: Dynamická stabilita

1. Definice spolehlivosti provozu ES
  1. Adekvátnost
  2. Bezpečnost provozu
2. Dynamická stabilita
  1. Úhlová stabilita
  2. Frekvenční stabilita
  3. Napěťová stabilita
3. Příklady systémových poruch
4. Obranný plán proti šíření poruch
5. Popis síťového simulátoru MODES

Spolehlivost provozu ES

- ❖ Adekvátnost – výkonová přiměřenost
  - ❖ Bezpečnost provozu
    - kritérium N-1 (přetížení, napětí)
    - **stabilita** (napěťová, úhlová..), zkratová odolnost ...
  - V Kodexu PS je definována stabilita provozu jako schopnost soustavy udržet rovnovážný stav během normálního provozu i po **přechodných dějích** způsobených vnějšími vlivy, dispečerským řízením i poruchovými výpadky zařízení
- Kodex PS – část I. Základní podmínky pro užívání přenosové soustavy, dostupný na <http://www.ceps.cz>
- Společná pracovní skupina IEEE a CIGRE definovala stabilitu ES zhruba takto: jestliže dojde v soustavě k **rozruchu**, musí se soustava vrátit do rovnovážného stavu s veličinami v dovolených mezích a soustava jako celek zůstane nedotčena

Adekvátnost provozu

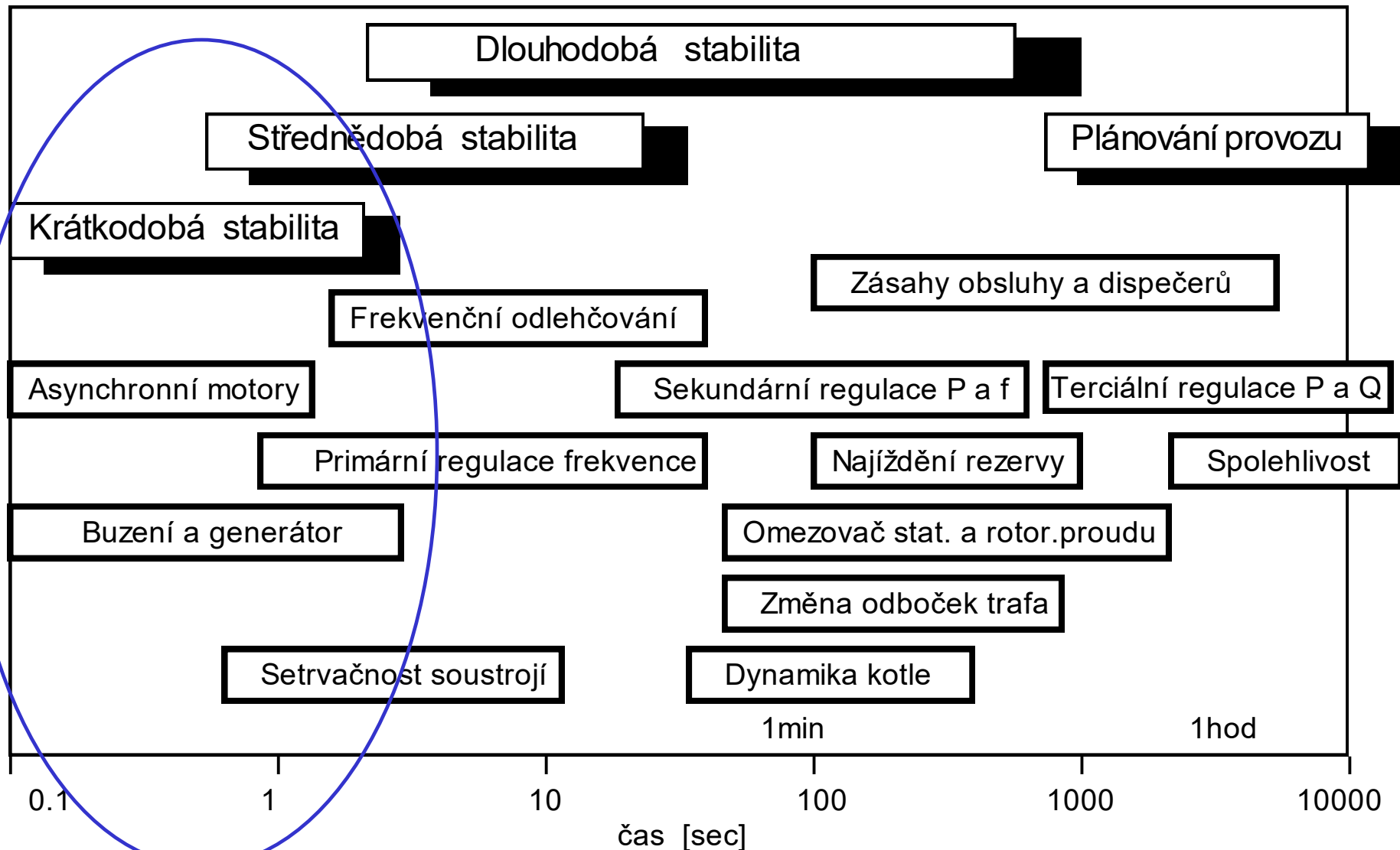

Zdroj: ENTSO-E Scenario Outlook
& Adequacy Forecast 2011 – 2025

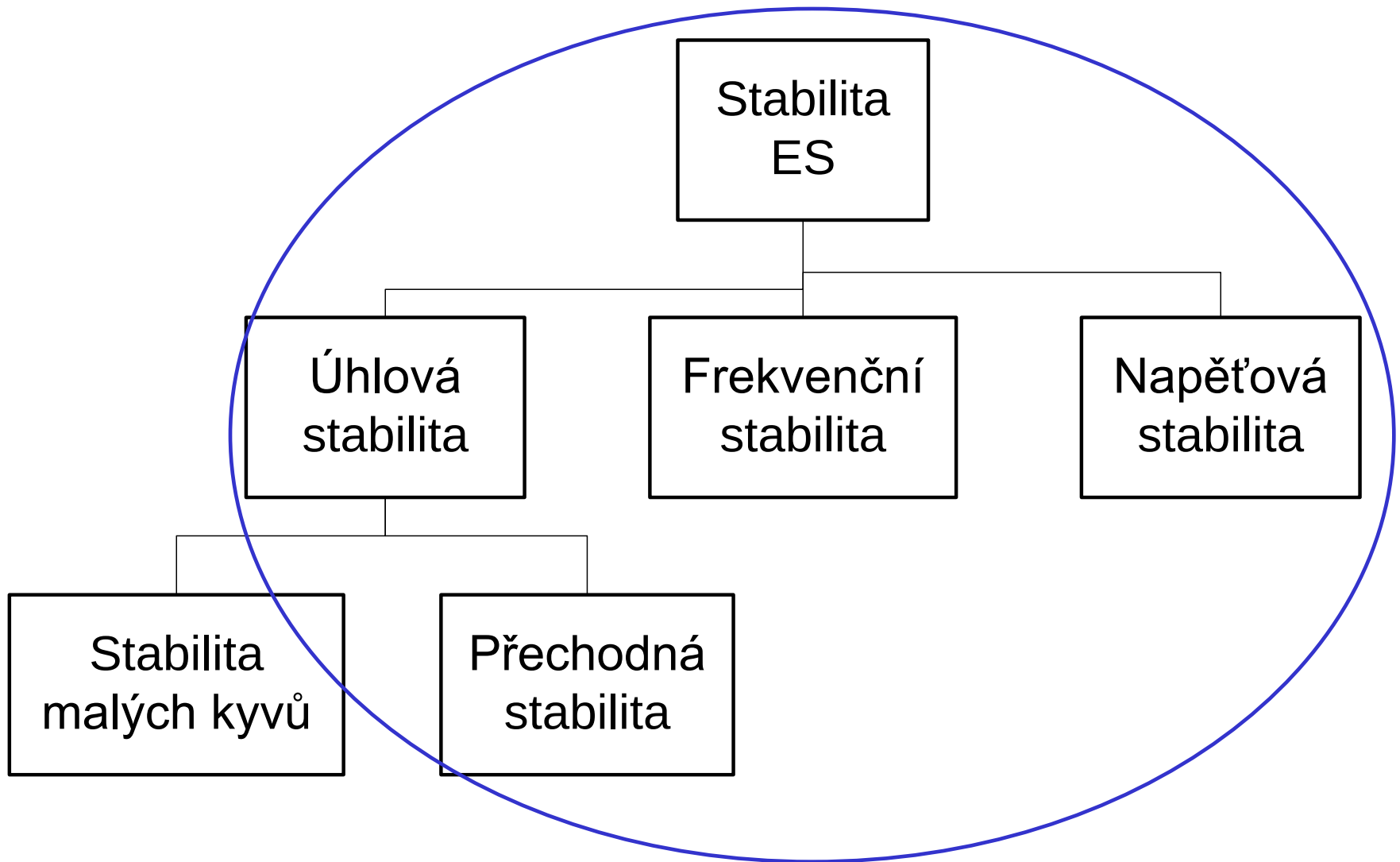
Rozruchy

- provozního charakteru - **změny odebíraného** nebo **dodávaného výkonu**, plánované změny topologie sítě (např. vypínáním nebo zapínáním vedení),
- poruchy zařízení působených skrytými vadami nebo zrychleným stárnutím (**výpadky el. bloků a vedení**)
- poruchy způsobených klimatickými vlivy jako údery blesku, silným větrem, vysokou teplotou (**zkraty**)
- vlivy fungování trhu s elektřinou
- poruchy způsobené lidskou neúmyslnou chybou
- sociální vlivy –např. stávky v elektrárnách
- geomagnetické bouře
- teroristická a kybernetické útoky.

Časový rozsah přechodných dějů v ES

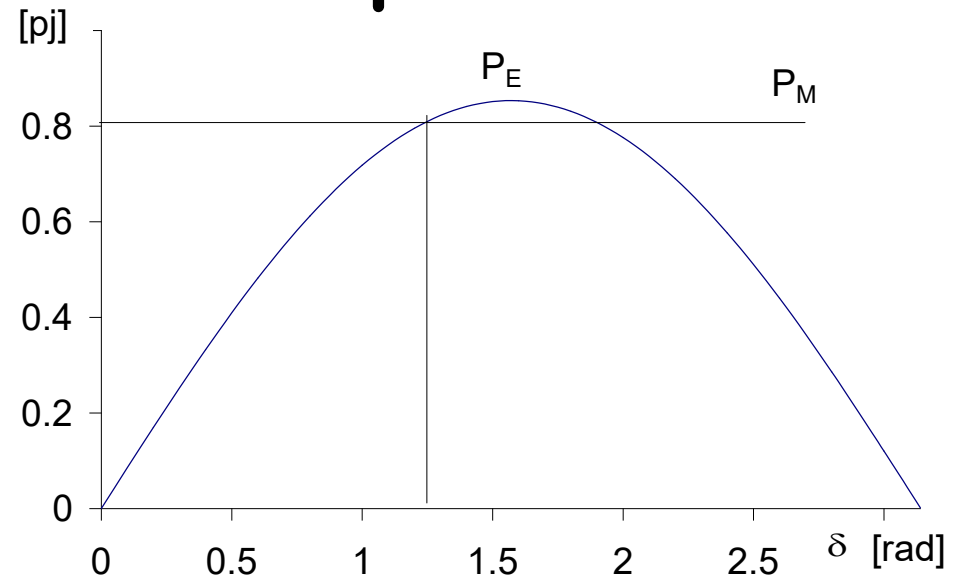
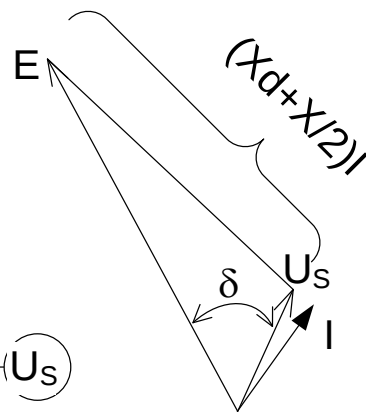
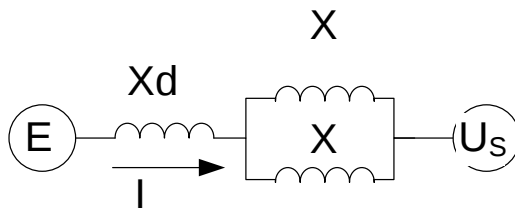
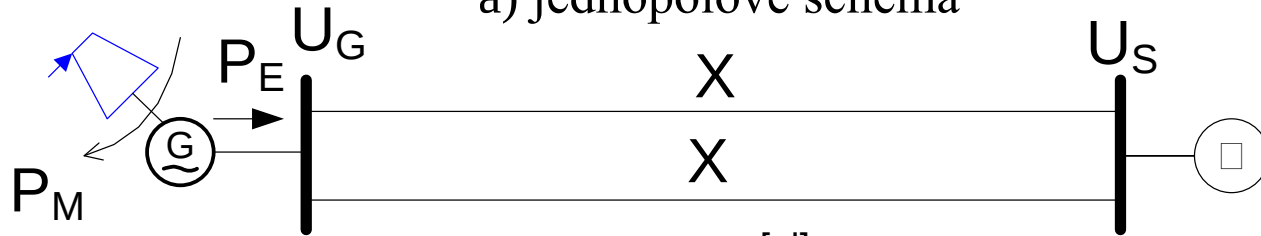

Stabilita ES

Úhlová stabilita

a) jednopólové schéma

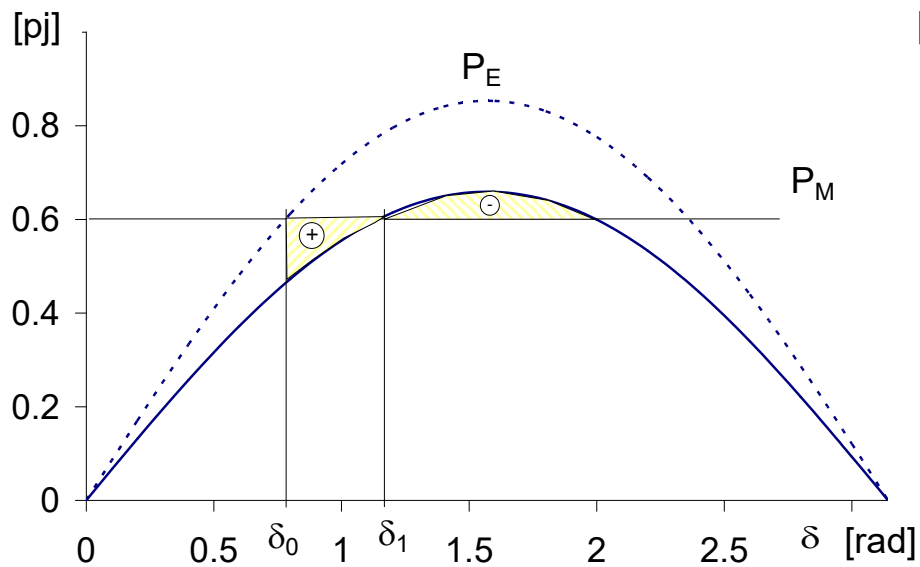
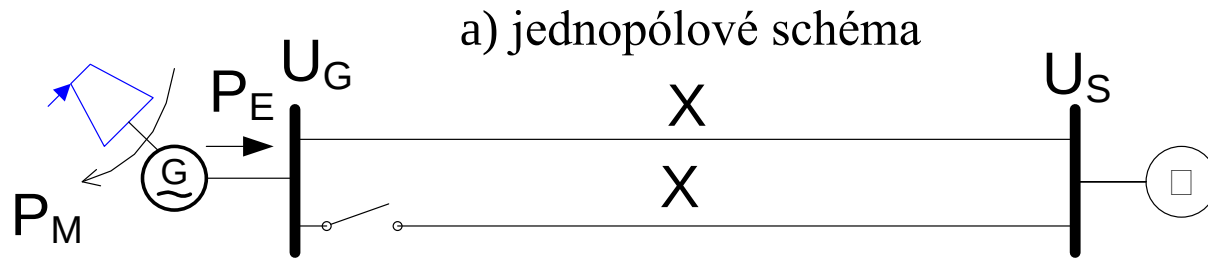
b) náhradní schéma

c) vektorový diagram

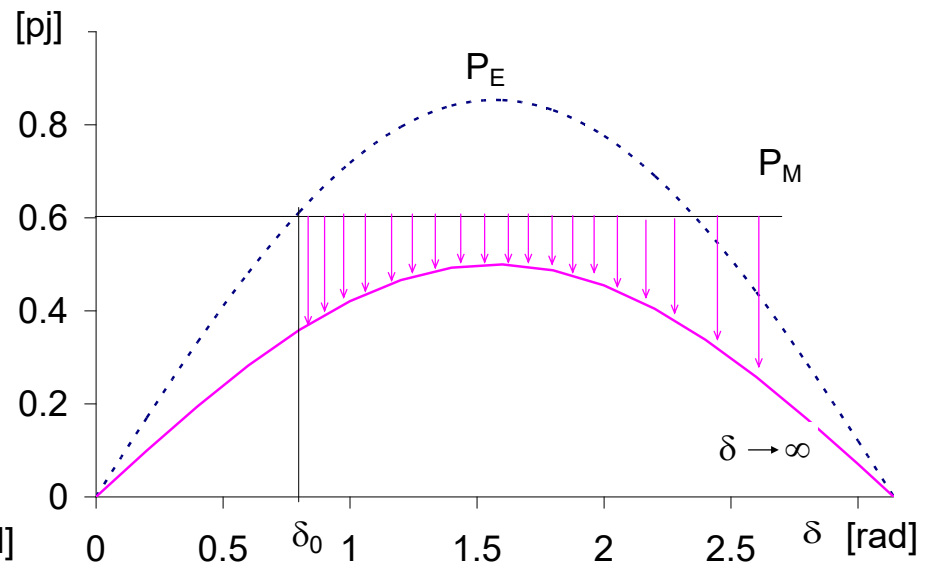
d) výkonová charakteristika

$$P_E = \frac{E^* U_s}{X_\Sigma} \sin(\delta)$$

Úhlová stabilita – oslabení sítě

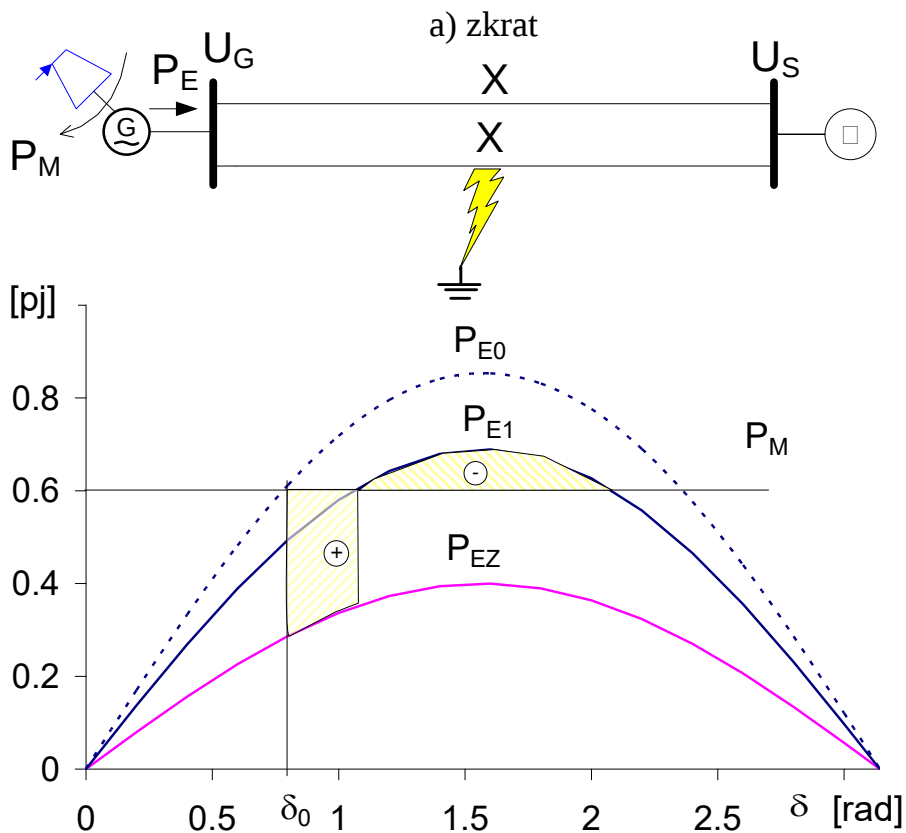

b) stabilní přechod

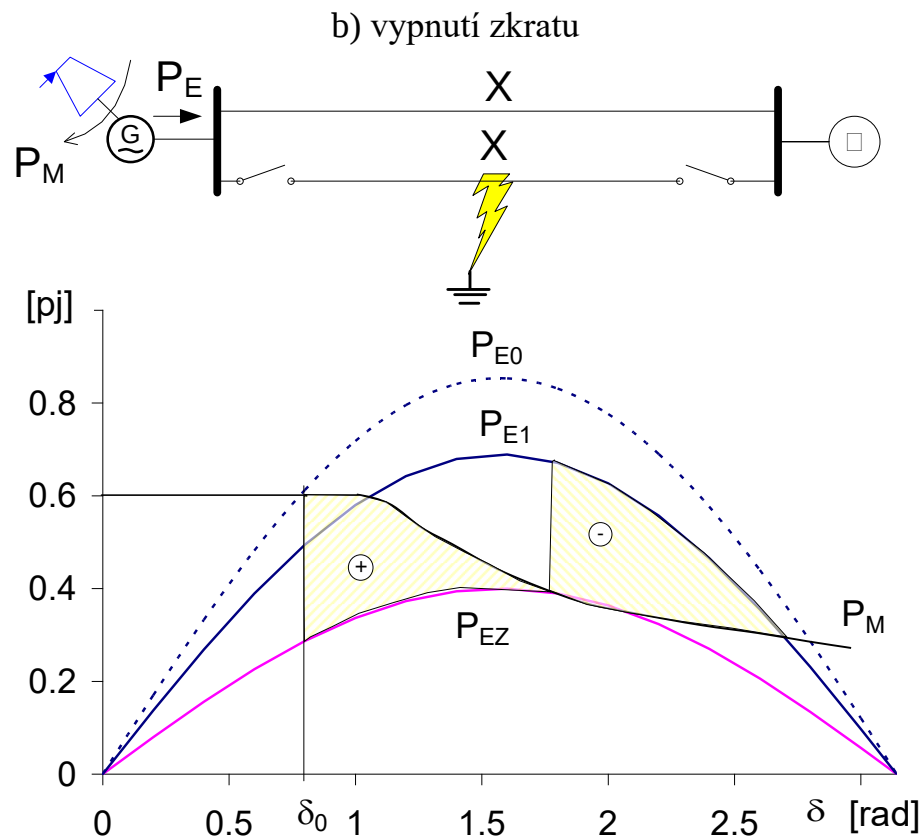

c) nestabilní přechod

Úhlová stabilita - zkrat

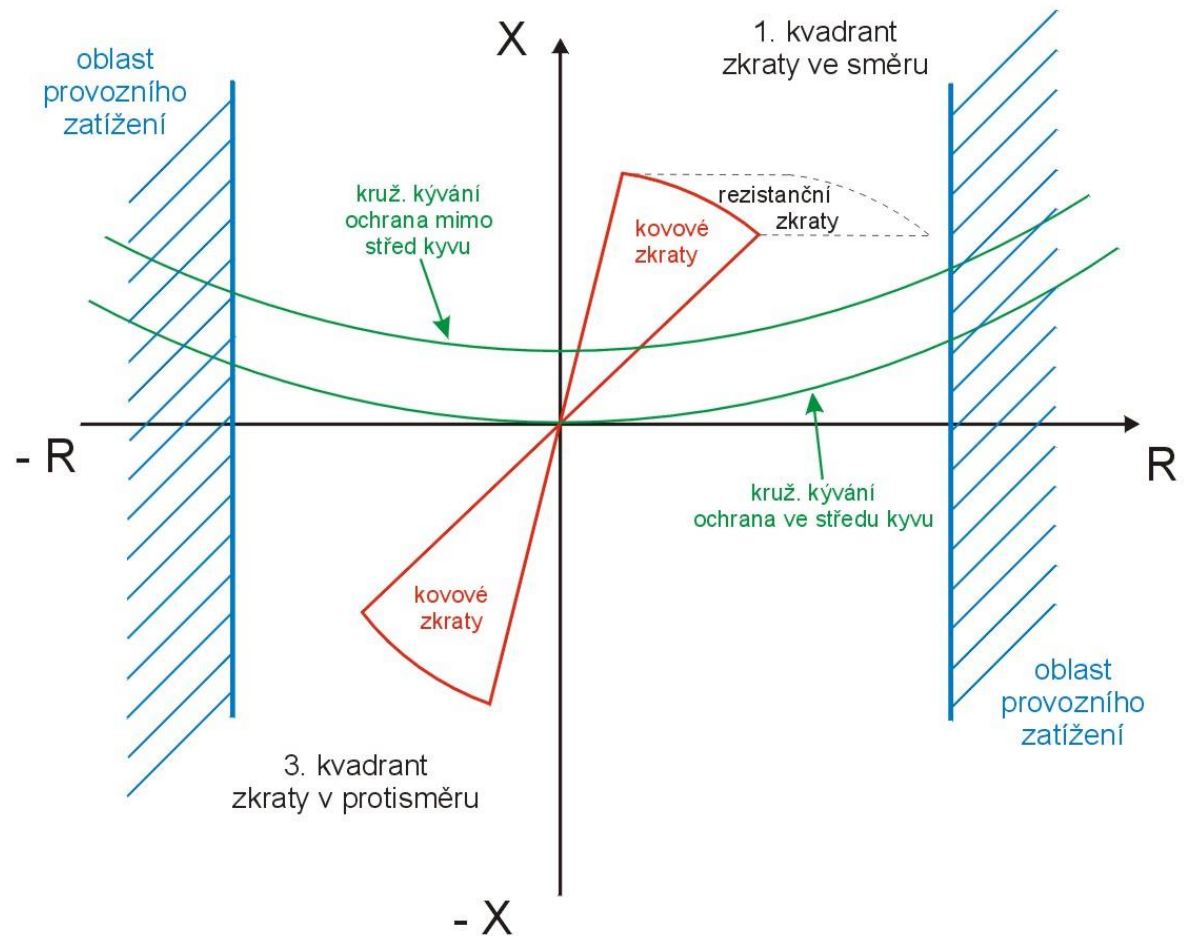
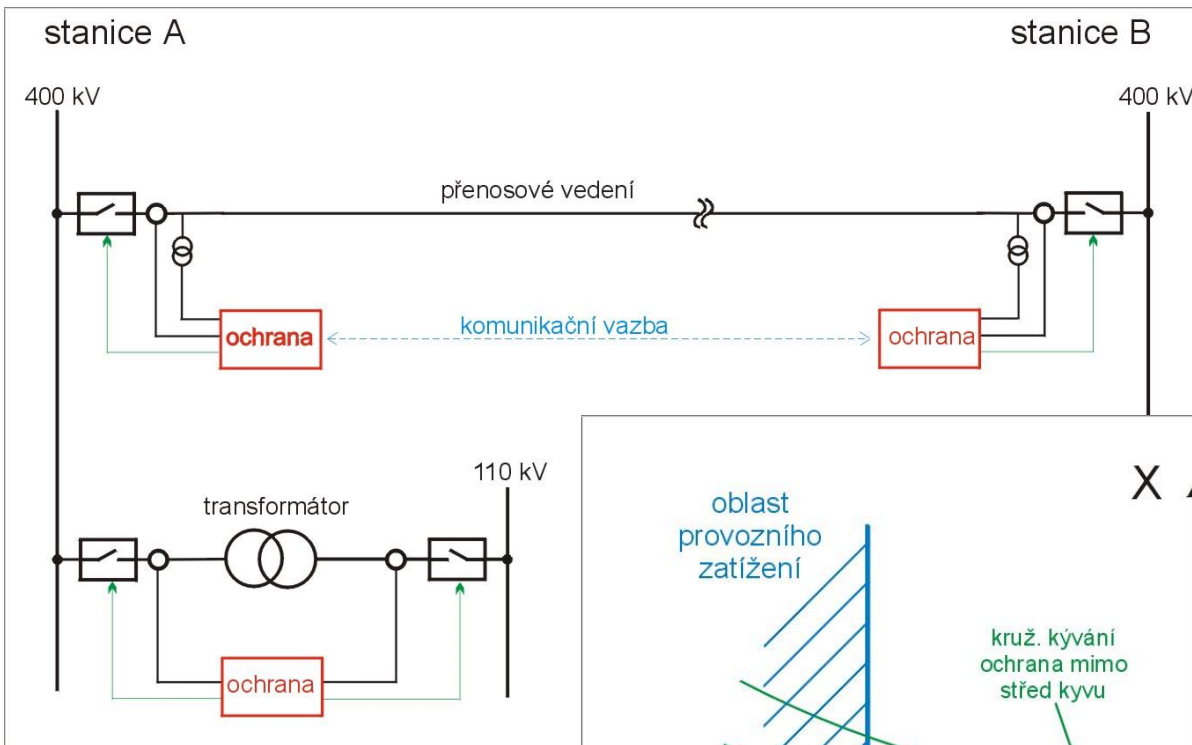

c) stabilní přechod

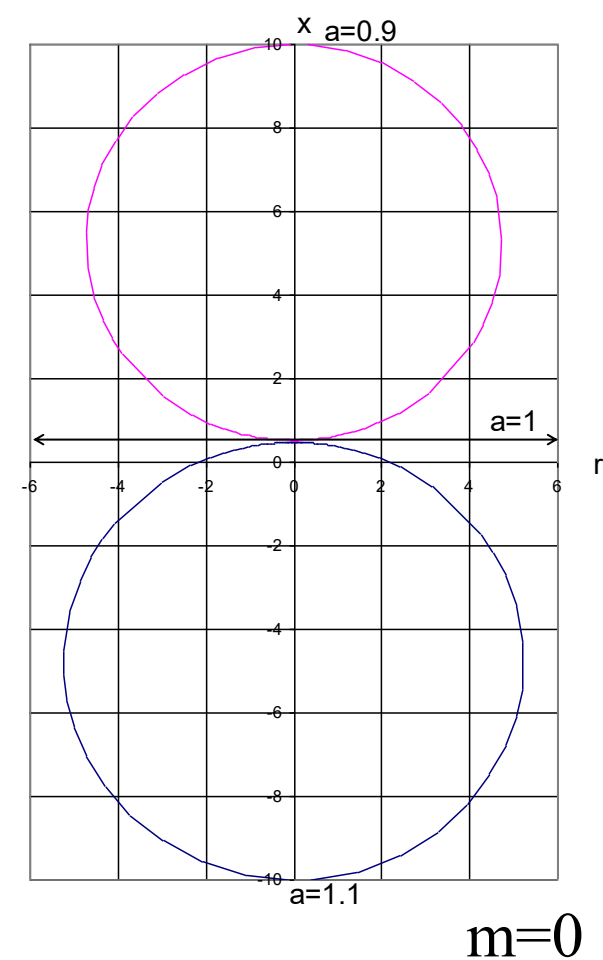
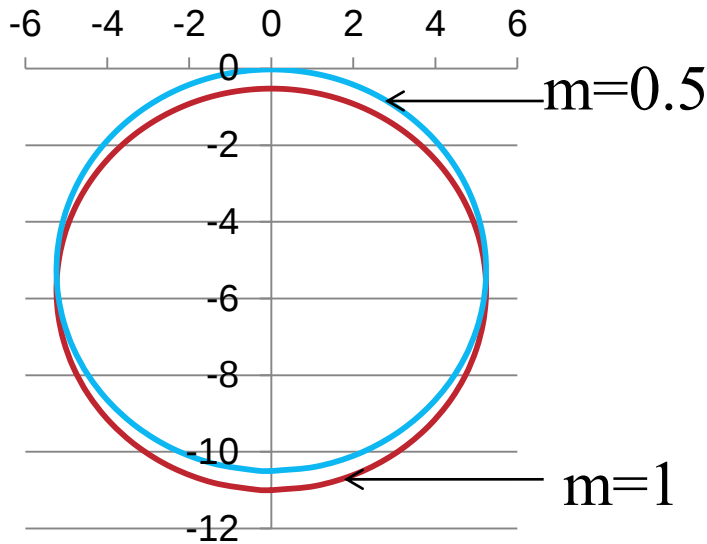
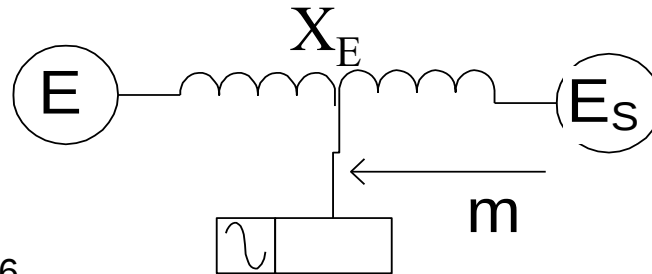

d) stabilní přechod s rychlým řízením ventilů

Distanční ochrana

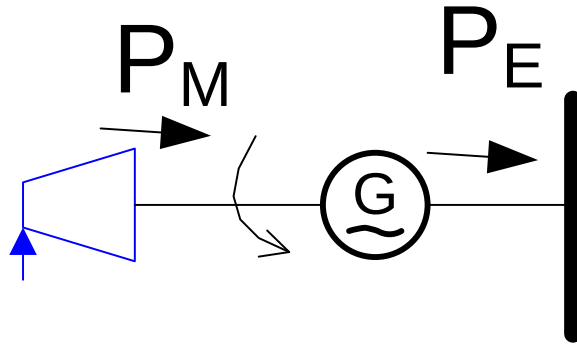

Střed kývání

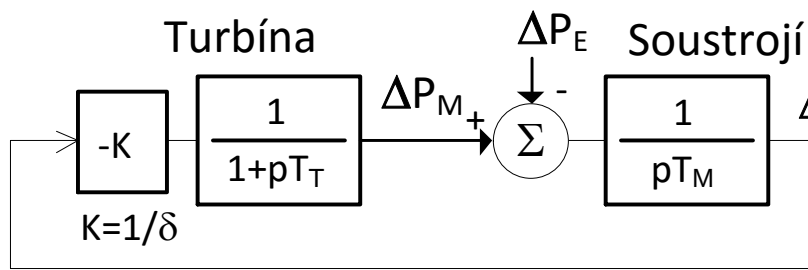
$$\underline{Z} = \cdot \frac{\underline{U}}{\underline{I}} = X_E \left\{ \left[\frac{j}{1 - a * e^{j\delta}} \right] - jm \right\}; a = \frac{E}{E_S}$$

Frekvenční stabilita

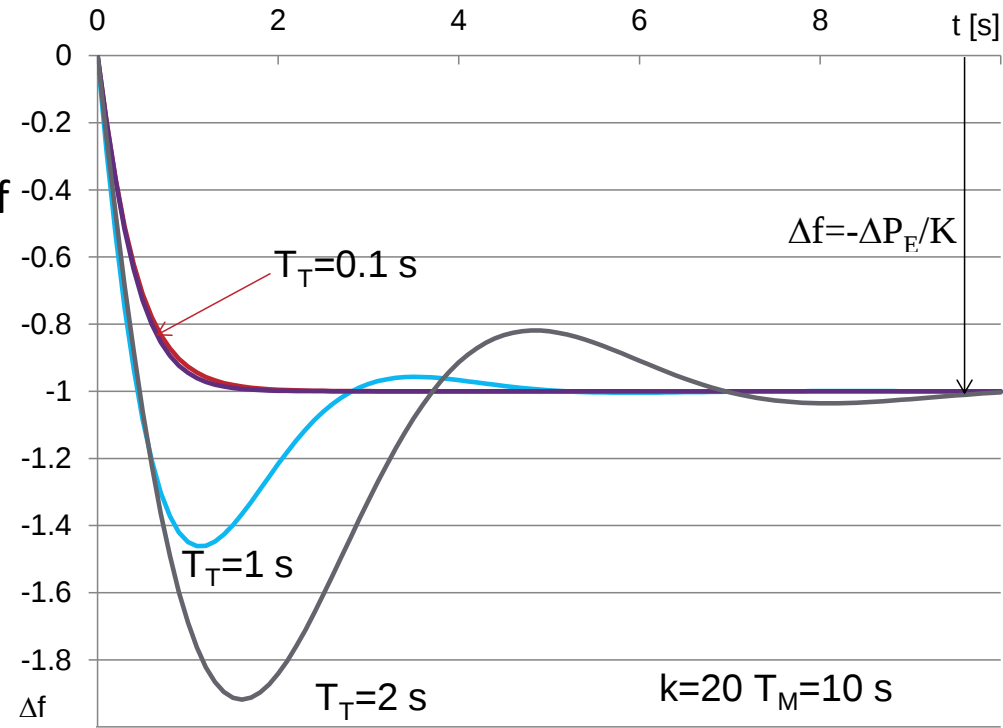
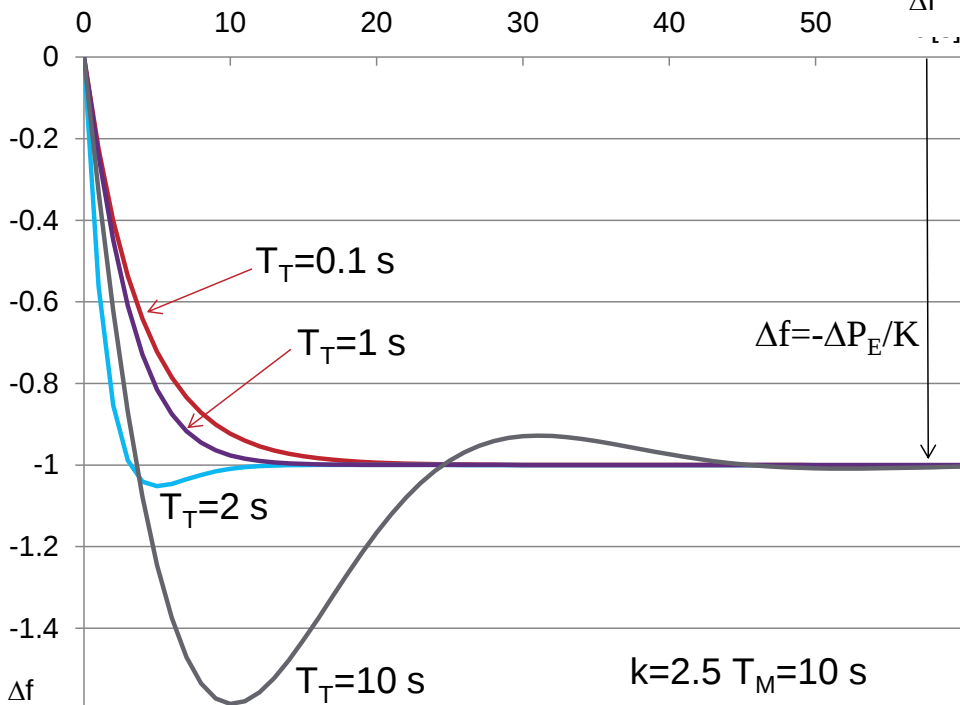

$$J \cdot \frac{dn}{dt} = M_{\text{mech}} - M_{\text{el}}$$

$$T_M \cdot \frac{df}{dt} = \Sigma(P_M - P_E)$$

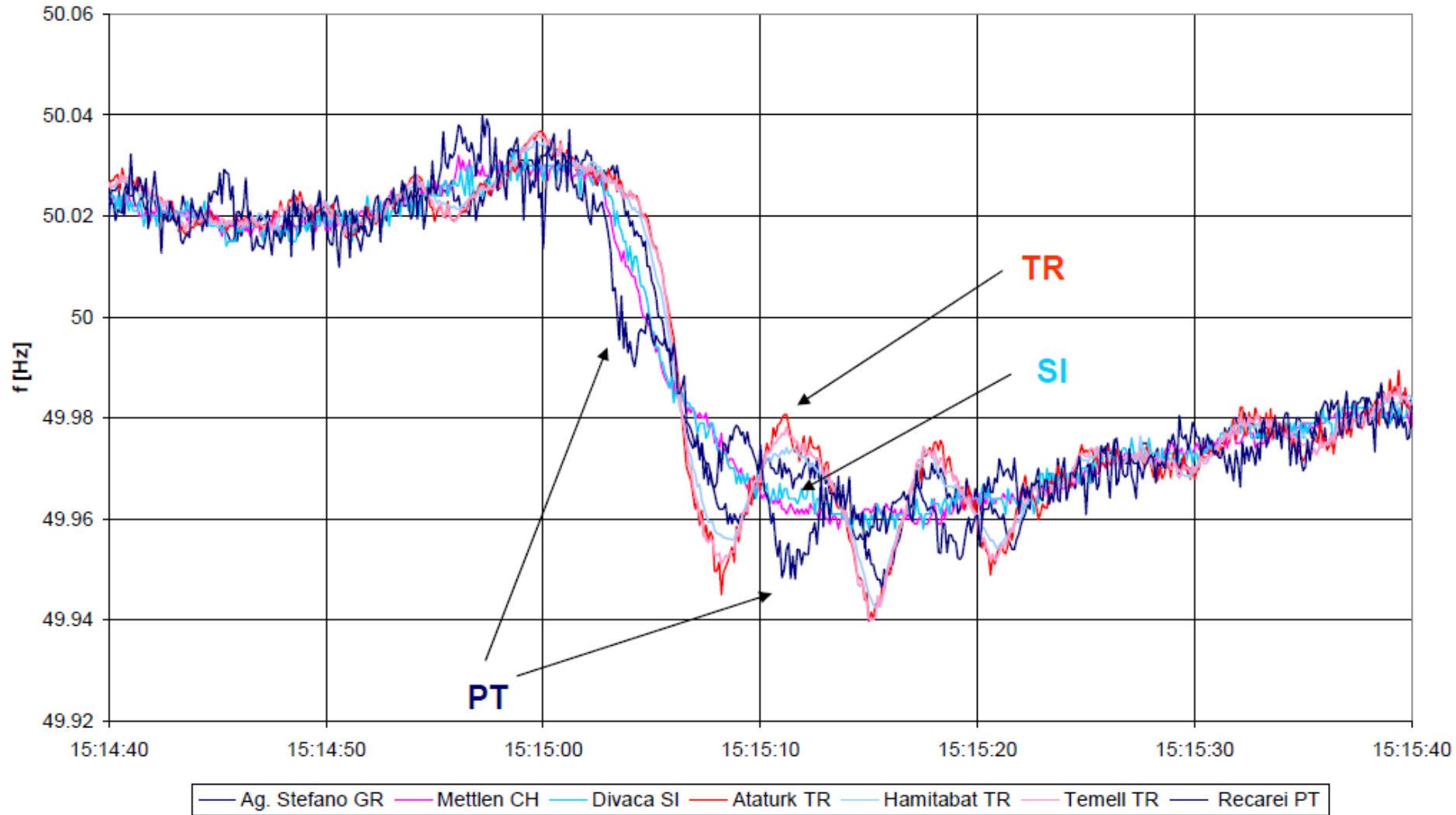
Synchronní propojení Primární regulace f

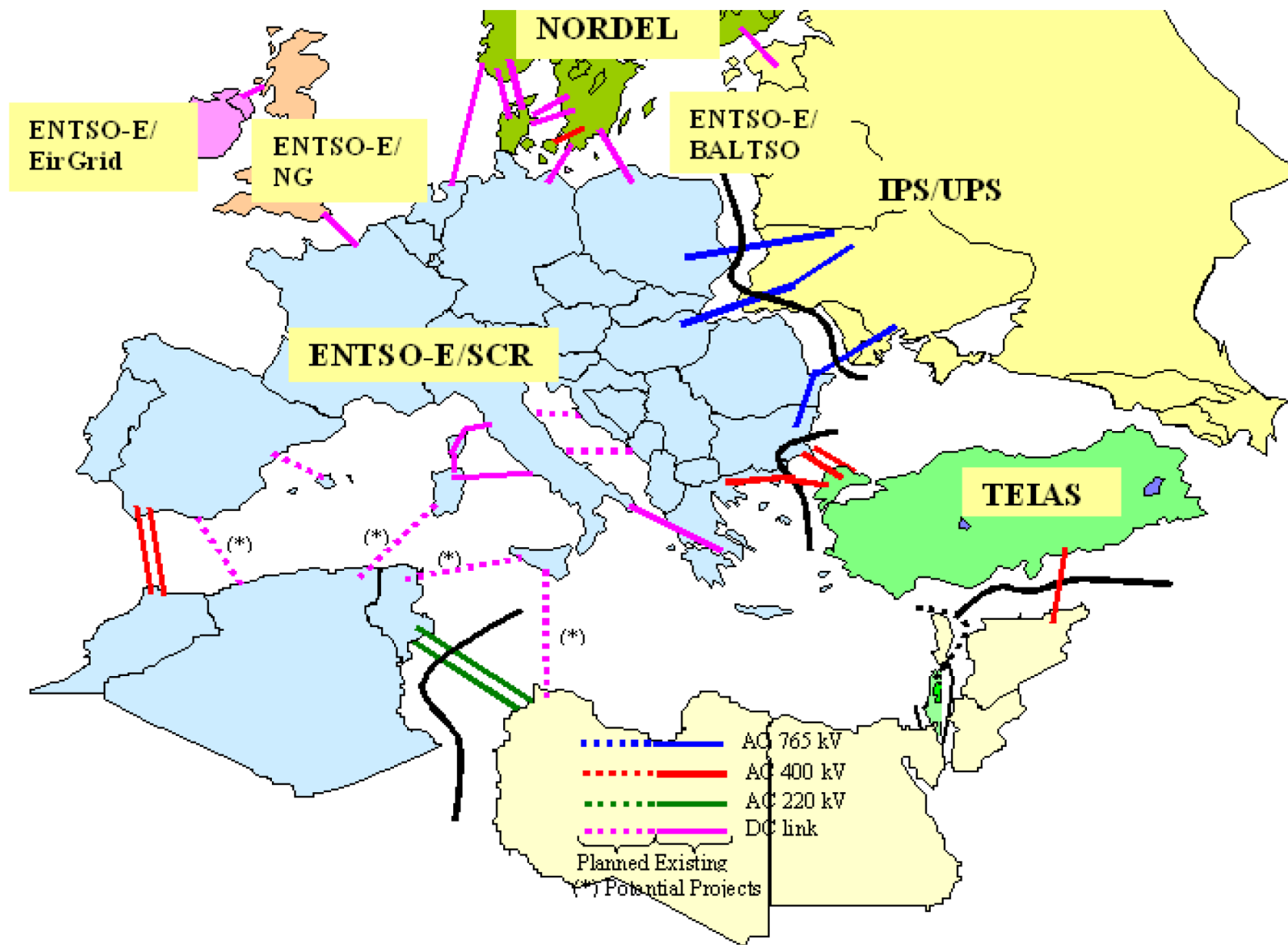
Ostrovní provoz
Regulace otáček

Průběh frekvence Δf
při deficitu ΔP_E

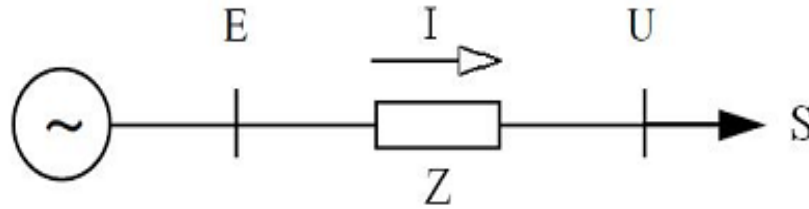
Výpadek 1500 MW s připojeným Tureckem

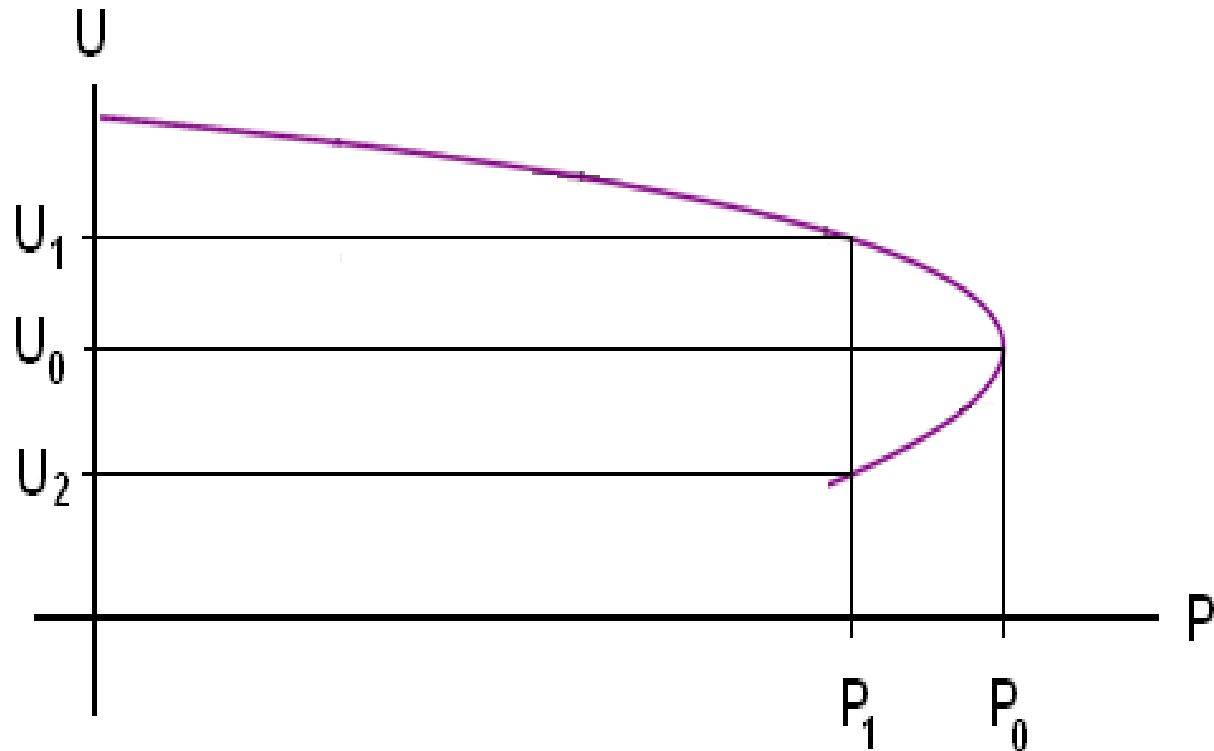
Rozšiřování kontinentálního propojení

Napět'ová stabilita - zjednodušený pohled

$$\hat{E} - \hat{U} = \sqrt{3} \hat{Z} \hat{I}$$

C
E
E

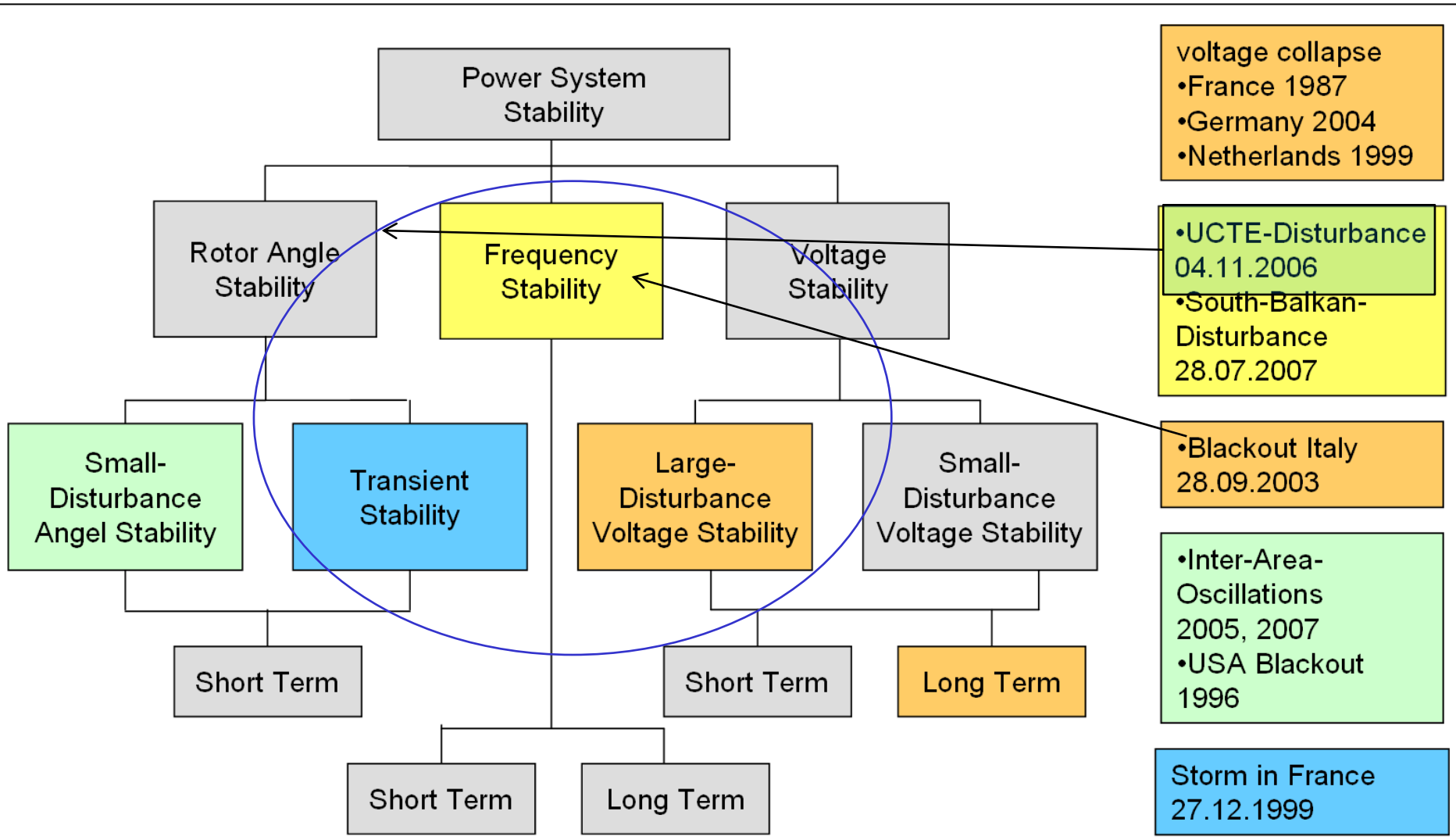

Napět'ová stabilita – reálné faktory

- zatížení asynchronní motory –lavina napětí,
- činnost hladinových regulátorů napětí (HRT)
- činnost podpět'ových ochran (na vlastní spotřebě)
- činnost omezovačů rotorového proudu v regulátorech
buzení
-

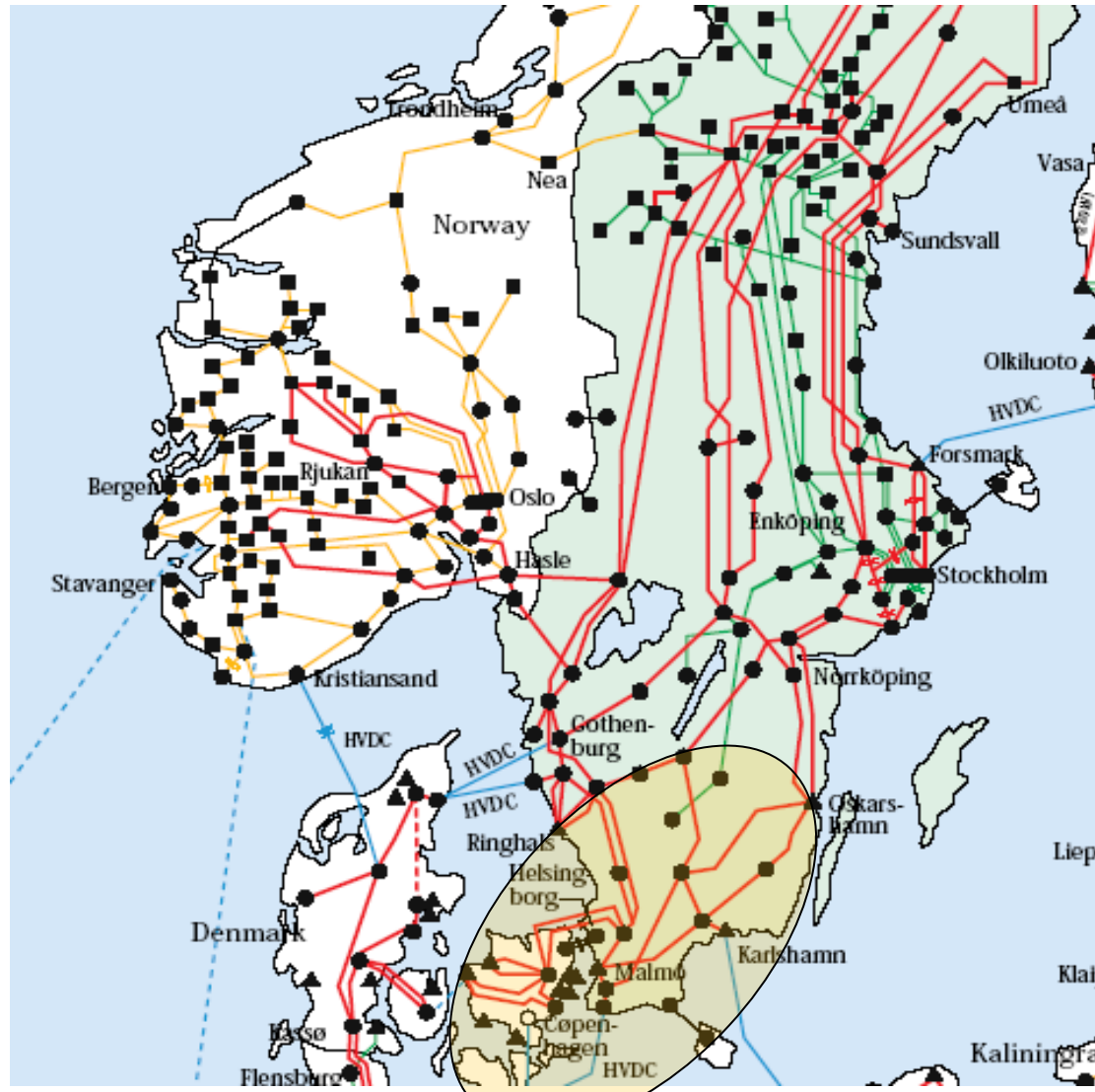
Stabilita ES

příklady reálných poruch

Blackout již. Švédsko a vých. Dánsko

23.9. 2003

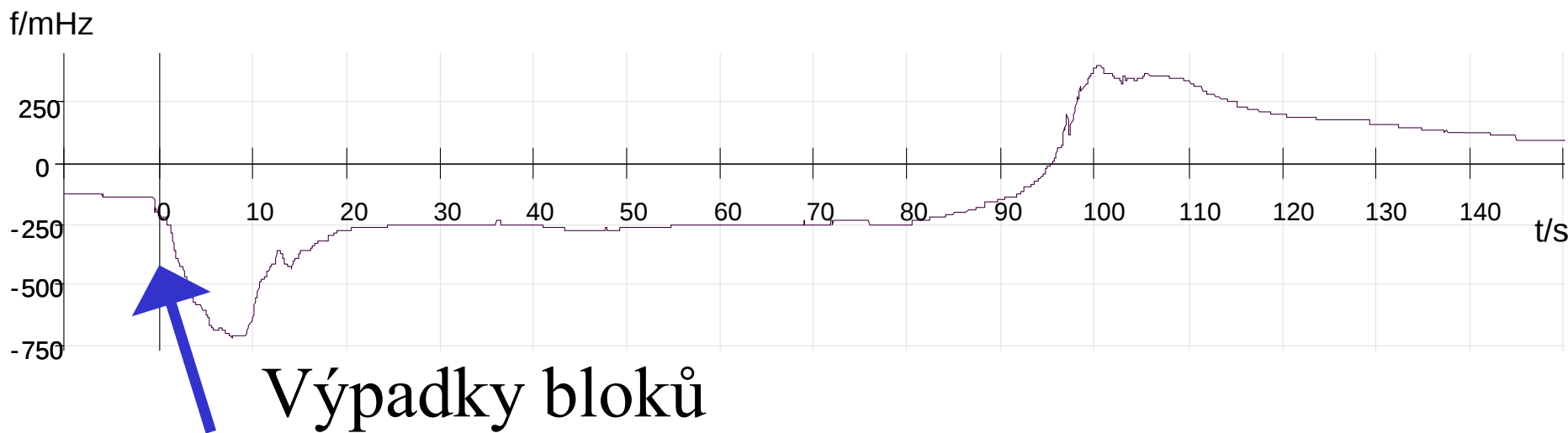
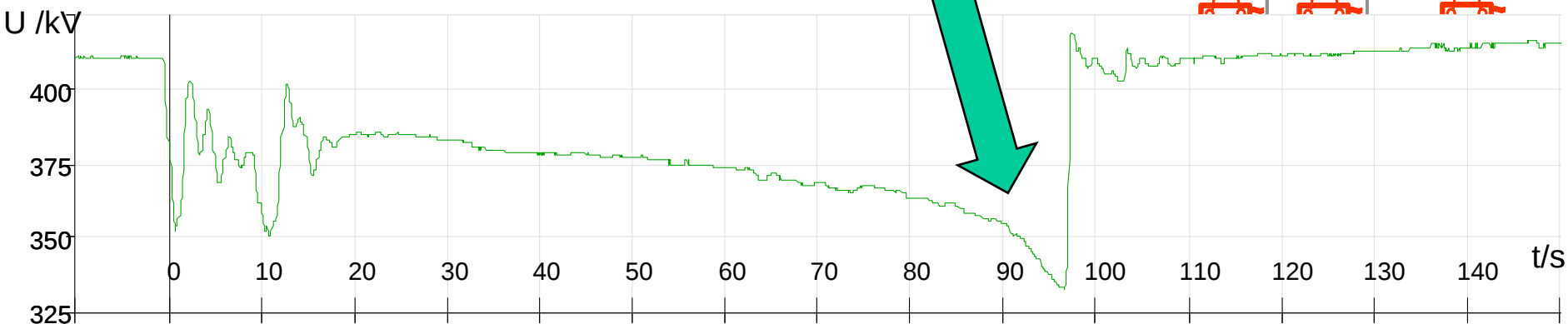
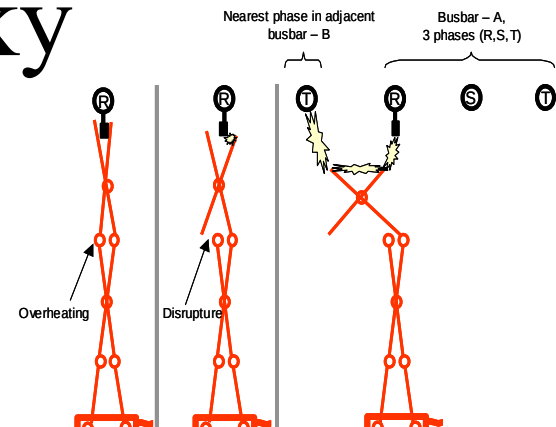

Zdroj: The black-out in southern Sweden and eastern Denmark, 23 September, 2003

Iniciační porucha – důsledky

Napět'ový kolaps

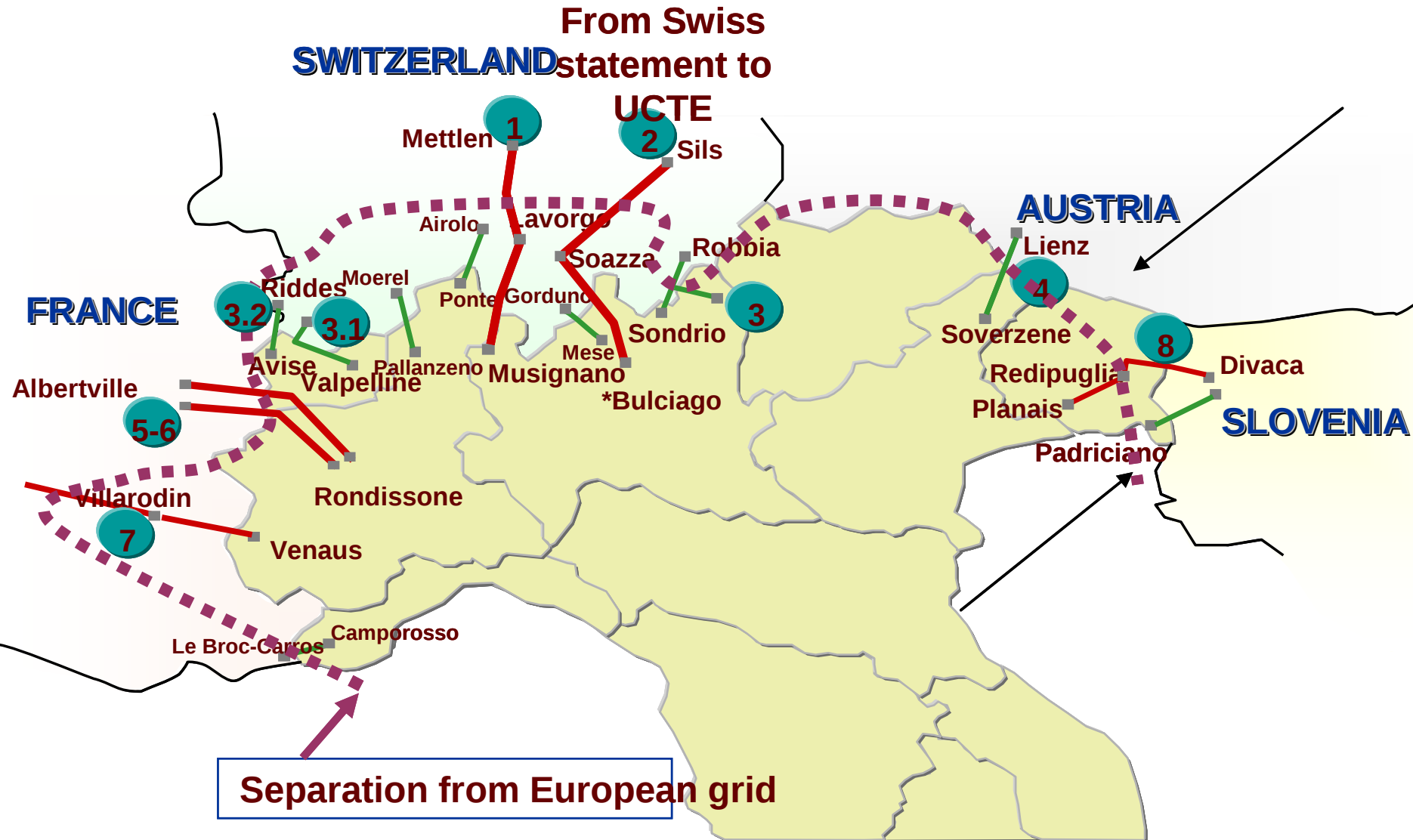
přepínání odboček traf

Výpadky bloků

Blackout Itálie

28.9. 2003

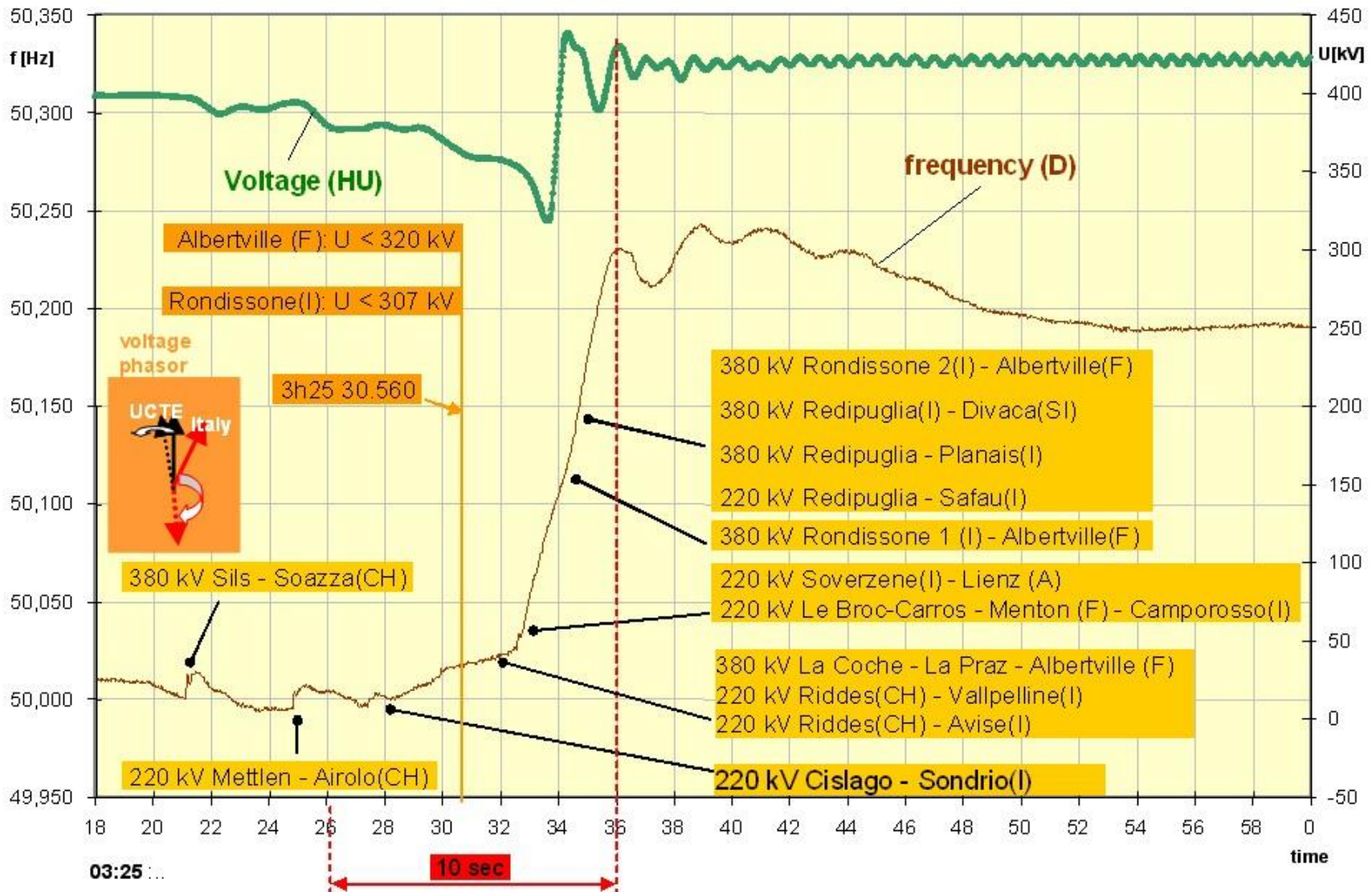

Blackout Itálie

f, U – Uchtelfangen (D) / Heviz (HU)

28.09.2003; 03:25 (UTC)

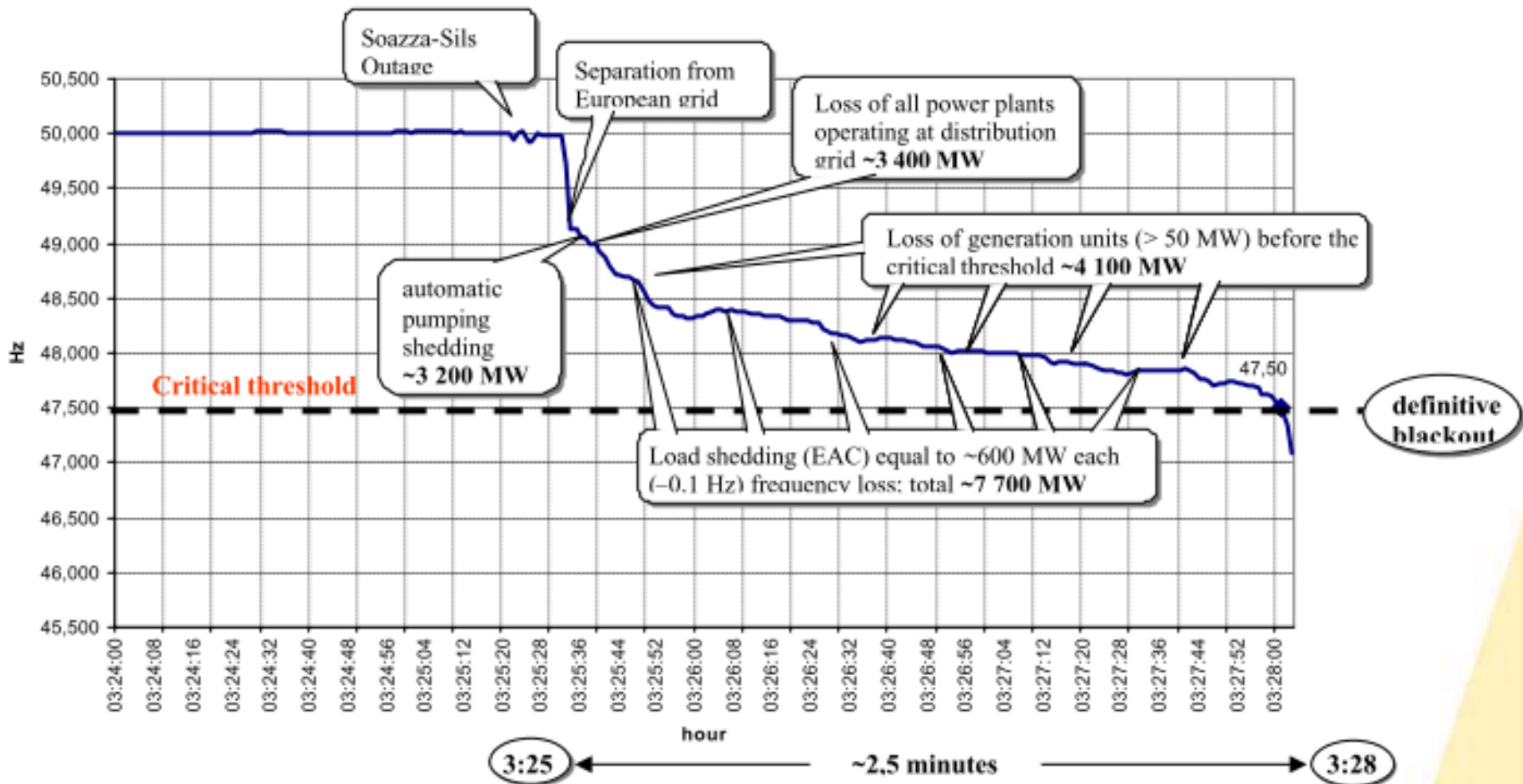
Indication of line trippings

Blackout Itálie

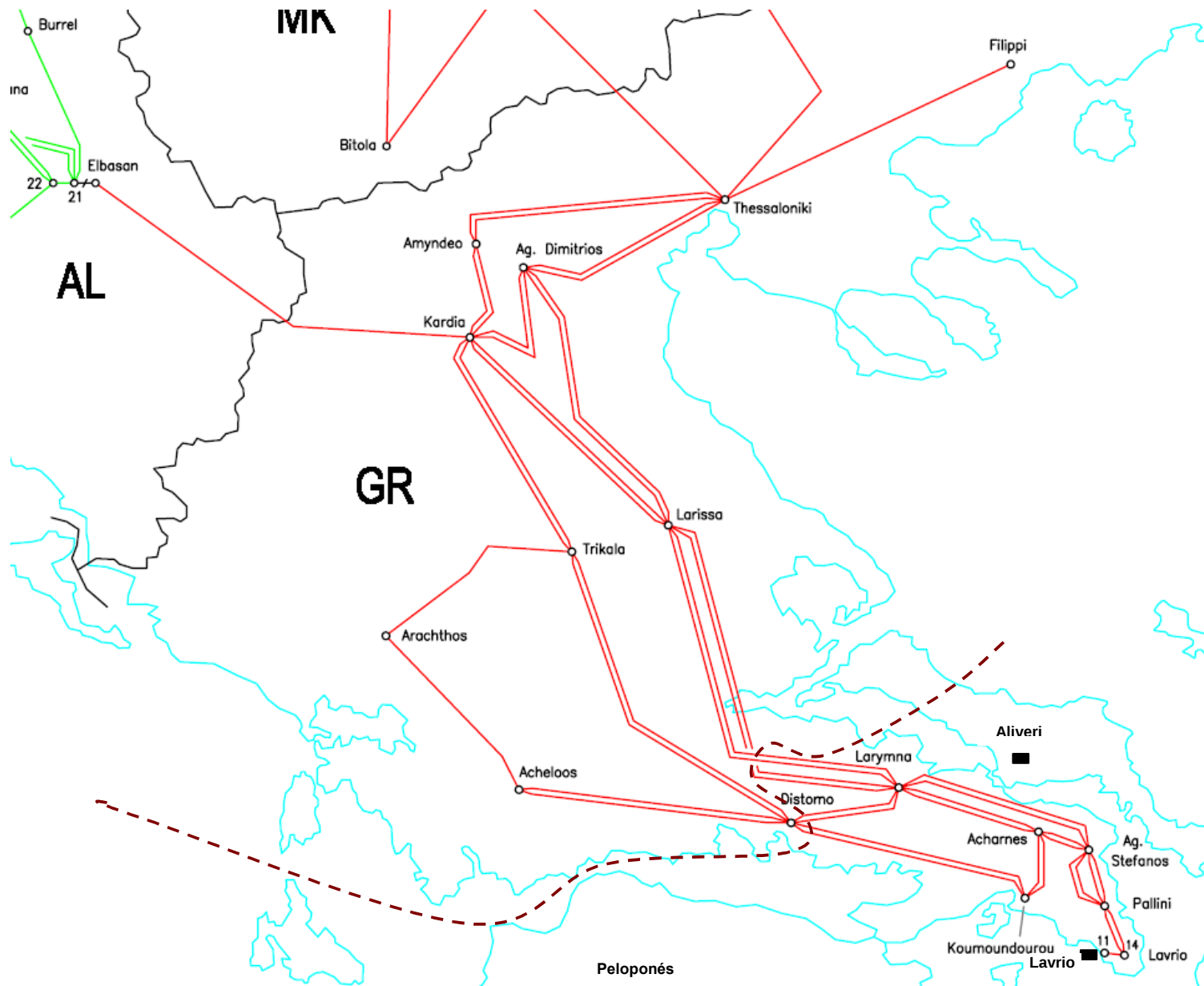
frekvenční kolaps

Frequency behaviour in Italy in the transitory period

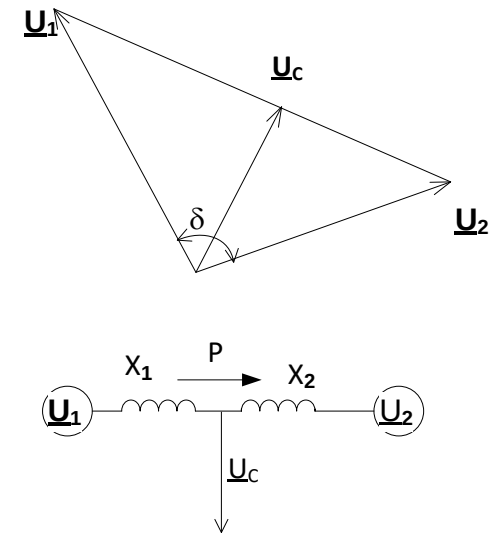
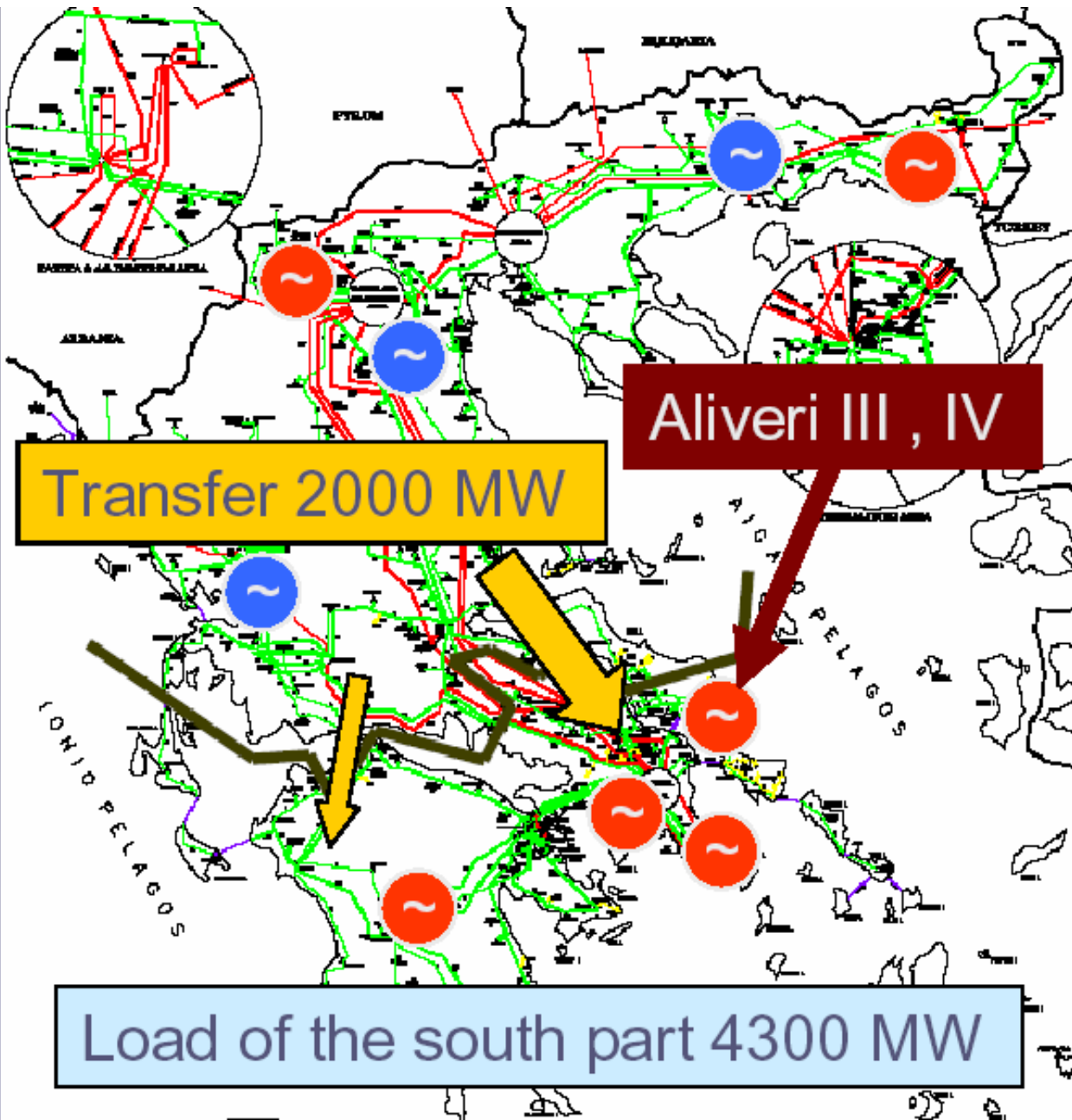
Blackout jižního Řecka

(poloostrov Pelopones+Attika vč. Atén) 12.7.2004

Iniciační porucha – důsledky

Napět'ový kolaps +
Ztráta uhlové stability

1. Výpadek Lavrio II
300 MW
2. Odlehčení Atén 80
MW
3. Výpadek Aliveri III
150 MW
4. Výpadek Aliveri IV
150 MW

.....

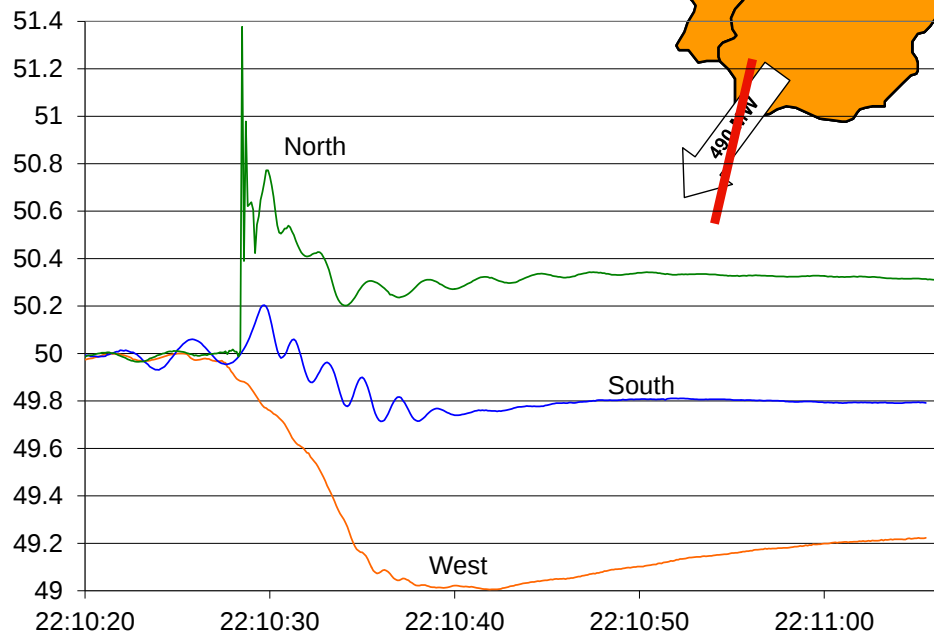
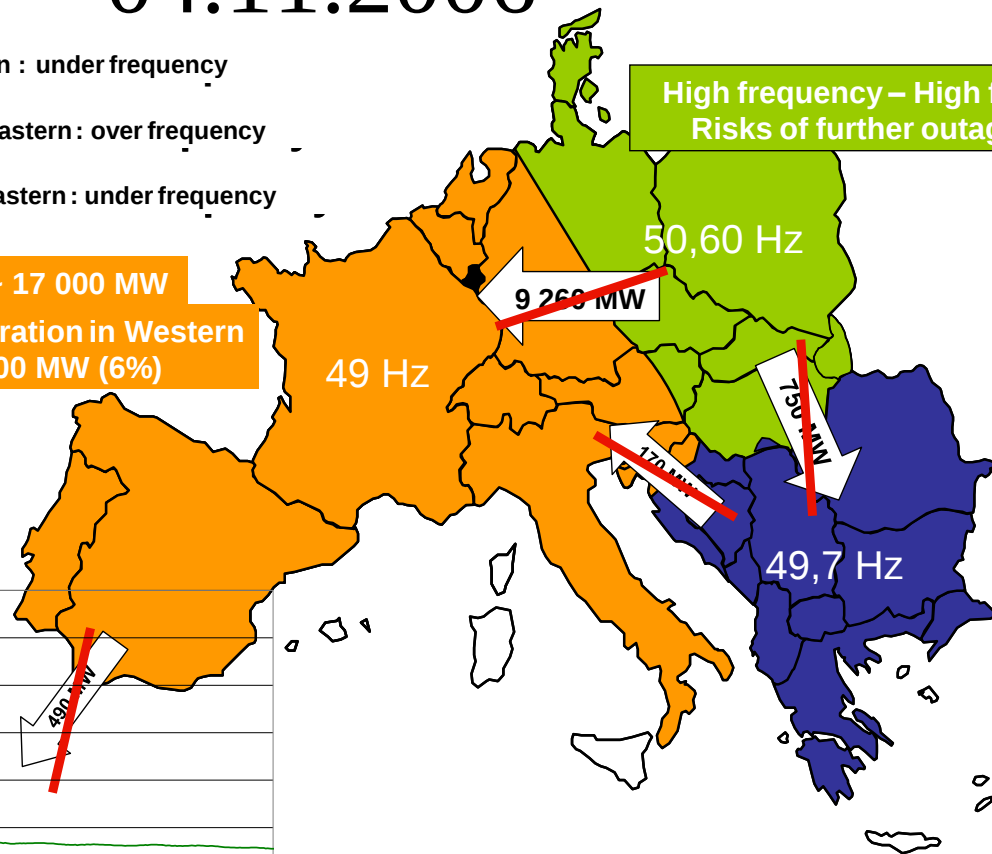
Rozpad propojení UCTE

04.11.2006

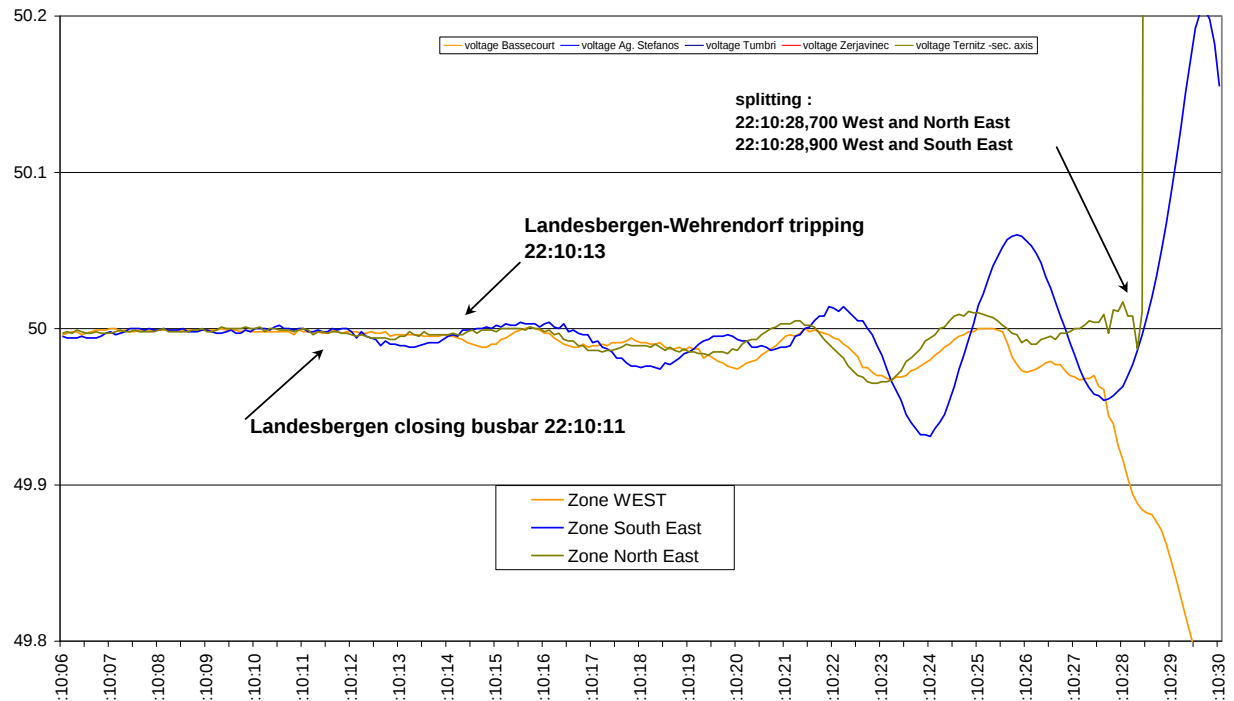
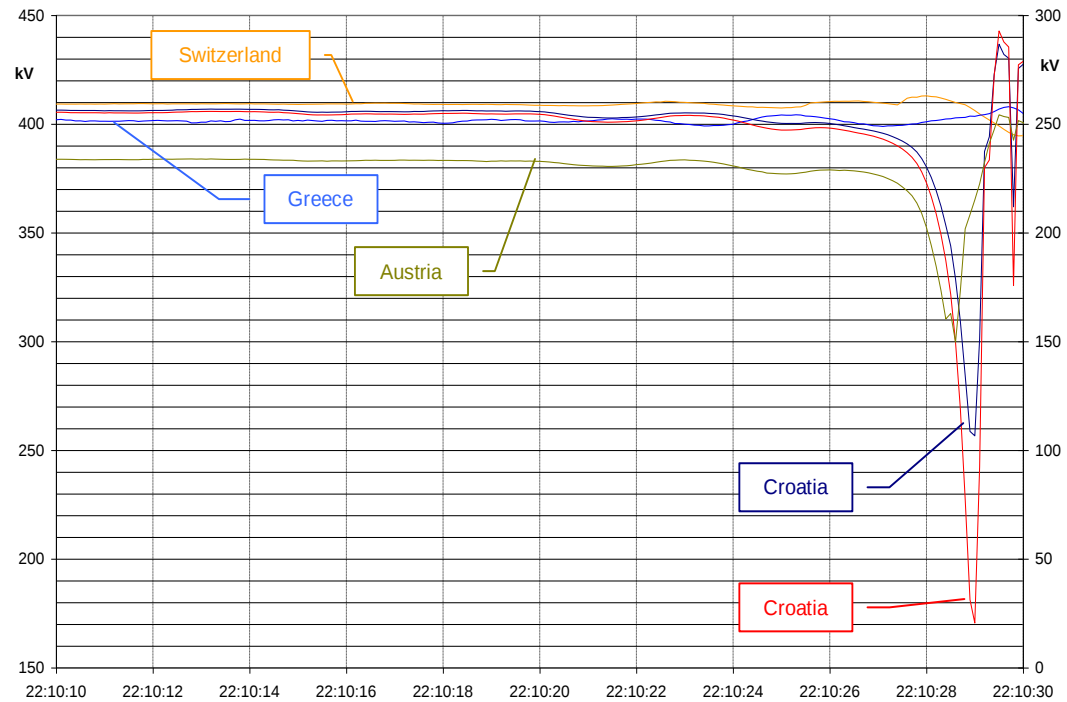
- Western : under frequency
- North Eastern : over frequency
- South Eastern : under frequency

High frequency – High flows
Risks of further outages

Total load shed :~ 17 000 MW
Total tripped generation in Western
area :~ 10 900 MW (6%)

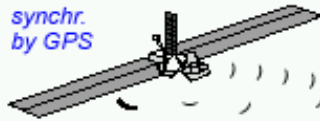
Rozpad propojení UCTE

WAMS

- 1 Cartelle
- 2 Montearenas
- 3 Aldeadavila
- 4 Cedillo
- 5 Pinar del Rey
- 6 San Sebastian de las Reyes
- 7 Hernani
- 8 Arkale
- 9 Biescas
- 10 Vic
- 11 Rubi
- 12 Benejama
- 13 Cantegrit
- 14 Tabarderie
- 15 Barnabas
- 16 Albertville
- 17 Uchtelfangen
- 18 Rommerskirchen
- 19 Remptendorf
- 20 Krajnik (power plant)
- 21 Wielopole
- 22 Rogowiec
- 23 Polaniec
- 24 Győr
- 25 Gőd
- 26 Sajoszögéd
- 27 Heviz
- 28 Paks
- 29 Fier
- 30 Tantaraeni
- 31 Blagoevgrad
- 32 Ag. Stefanos

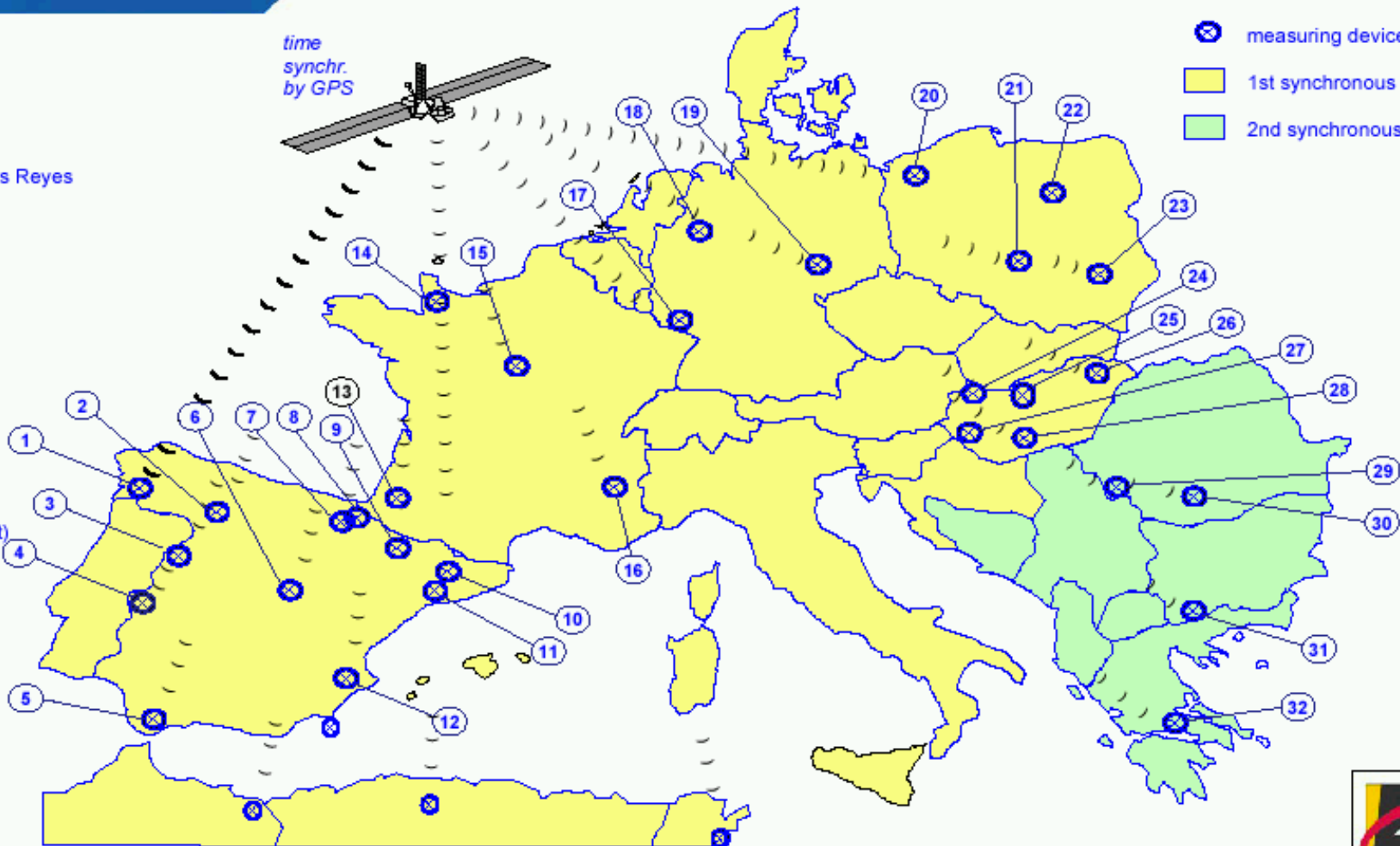
time
synchr.
by GPS

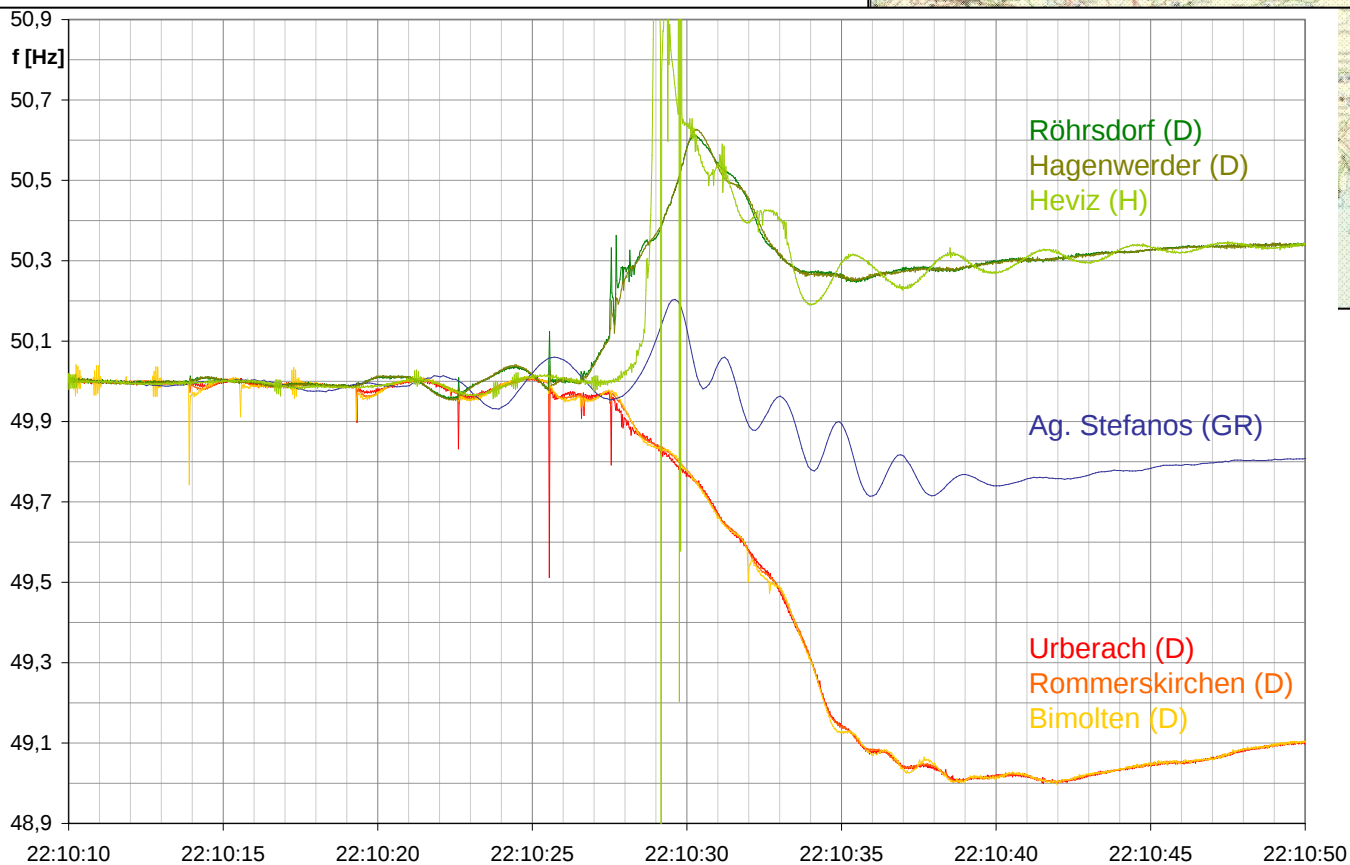
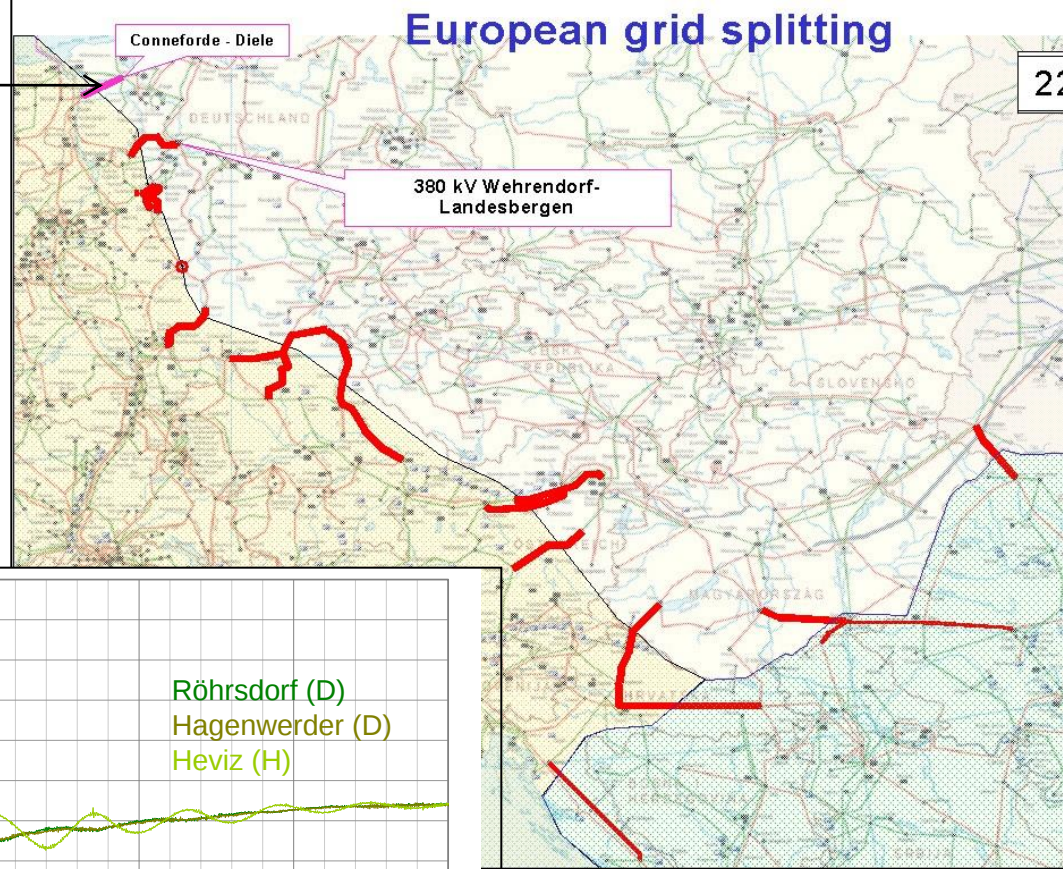

⊗ measuring device

1st synchronous zone

2nd synchronous zone

Měření WAMS

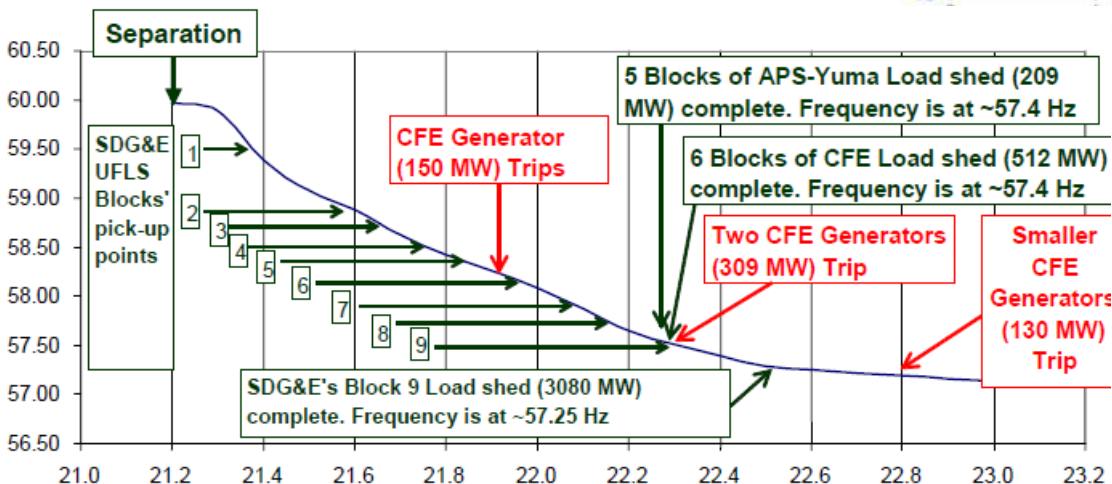
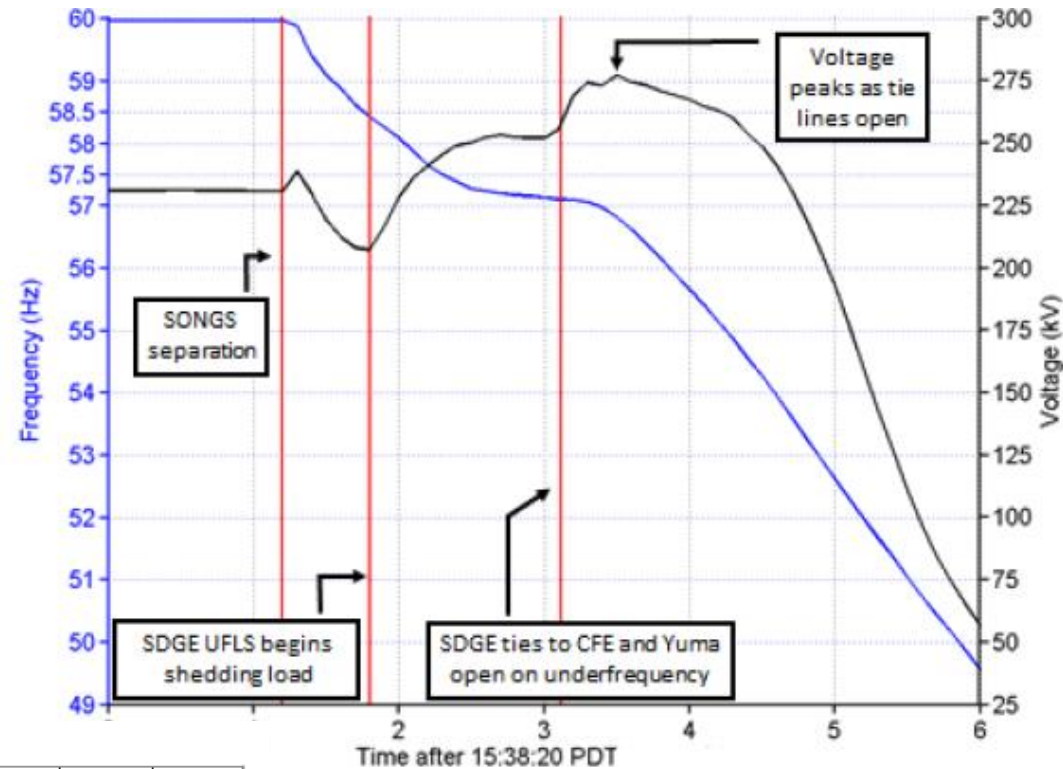
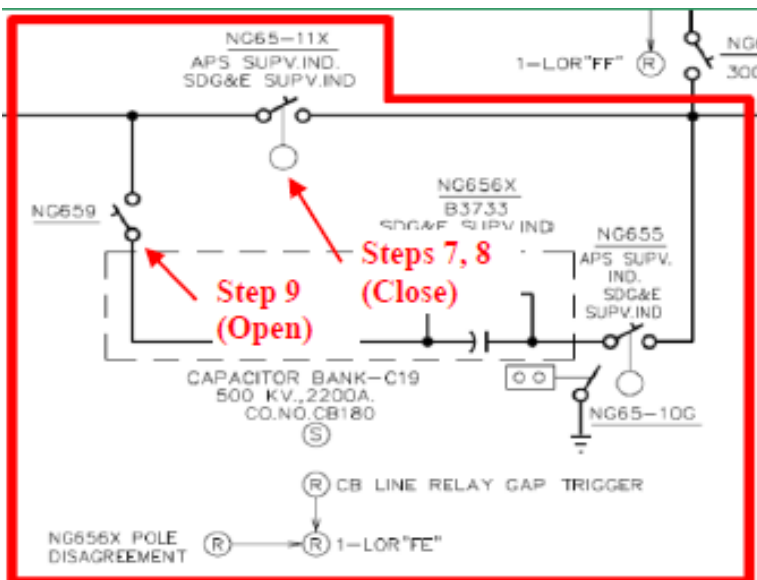
Blackout USA (Ar, Ca)+Mexiko

8.9. 2011

Zdroj: Arizona-Southern California Outages on September 8, 2011, FERC/NAERC report, April 201

Iniciační porucha – důsledky

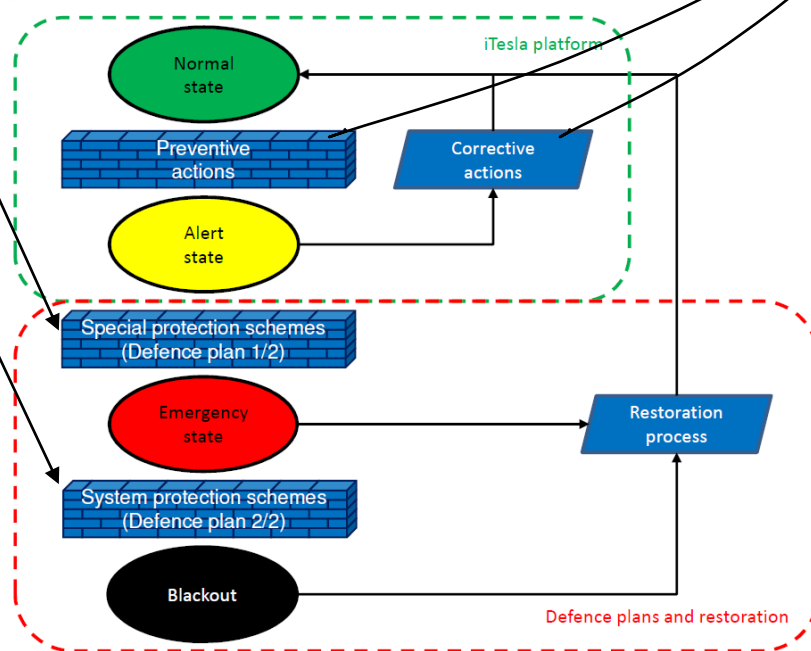

Blackouty – shrnutí

Blackout	Iniciační porucha	Příčina	Následek	Pozn.
Dánsko Švédsko 23.9.2003	Výpadek rozvodny	Technická závada	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Ztráta frekvenční stability	Částečný BO
Itálie 28.9.2003	Výpadek vedení	Vysoké přetoky	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Ztráta frekvenční stability	Úplný BO
Řecko 12.7.2004	Výpadek bloku	Technická závada	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Ztráta frekvenční stability	Částečný BO
Rozpad UCTE 04.11.2006	Rozpojení spínače přípojníc	Neproveden kontrolní výpočet důsledků	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Rozdělení synchron. propojení	Působení frekvenčního odlehčování
USA a Mexiko 8.9. 2011	Vypínání odpojovačem Výpadek vedení	Chyba obsluhy	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Ztráta frekvenční stability	Částečný BO
Holandsko 27.3.2015	Vypínání odpojovačem	Technická závada + chyba obsluhy	Výpadek rozvodny Ztráta frekvenční stability	Částečný BO
Turecko 31.3.2015	Výpadek vedení	Vysoké přetoky	Ztráta uhlové stability Kaskáda výpadků vedení Ztráta frekvenční stability	Úplný BO

Závěry

- Přes plánování a dodržování standardů bezpečnosti provozu (kritérium N-1) může dojít k systémové poruše spojené se ztrátou stability, napětovým a frekvenčním kolapsem
- Je nutné mít vypracované Plány obrany proti šíření poruch:
  - nastavení distančních ochran
  - rychlé budicí soupravy
  - blokování HRT při podpětí
  - frekvenční odlehčování zátěže
  - přepínání regulací turbíny ....

Zdroj: Defence plans and restoration, Final iTesla Workshop Network Security Assessment 4-5.12.2015, (<http://www.itesla-project.eu/key-project-events>)

- Vyšetřování poruch zjednodušují systémy **WAMS**
- Analýzu rovněž usnadňují **sít'ové simulátory**